Te'vîl Etmenin Kınanması

İbn Kudâme

mercan KITAP

İnsanlar! Yayınları

بســـم الله الرحمن الرحيـــم

TE'VÎL ETMENİN KINANMASI

ذَمُّ التَّأوِيْل

Muvaffakuddîn 'Abdullah b. Ahmed b. Kudâme

TE'VÎL ETMENİN KINANMASI

ذَمُّ التَّأْوِيلِ

Telif
Muvaffakuddîn 'Abdullah b. Ahmed b. Kudâme
Vefat: H. 620/M. 1223

Zabt ve Tahkik
Bedr b. 'Abdullah el-Bedr

Tercüme
Mustafa Kemal Koca

mercan
KİTAP

Bismi'llahi'r-Rahmâni'r-Rahîm

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ؛ فَلاَ مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلْ؛ فَلاَ هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ. ﴾

﴿ يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيراً وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيباً. ﴾

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلاً سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزاً عَظِيماً. ﴾

أَماَّ بَعْدُ: فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَأَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ، [وَكُلَّ ضَلاَلَةٍ فِي النارِ.]

Muhakkak ki bütün hamdler Allah'adır. Dolayısıyla O'na hamd eder, O'ndan yardım ister ve mağfiret talep ederiz. Nefislerimizin ve kötü amellerimizin şerrinden de ona sığınırız.

Allah kime hidayet ederse onu hiç bir kimse saptıramaz. Kimi de sapıttırırsa ona da kimse hidayet veremez. Şahadet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur ve şeriksiz olarak birdir. Ve yine de şahadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve Rasûlü'dür.

'Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkulması gerekiyorsa öylece korkun ve Müslümanlar olarak ölmeye çalışın.' (Âl-i 'İmrân 3/102)

'Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan da eşini vücuda getiren, ikisinden birçok erkeklerle kadınlar üreten Rabbinizden korkun ve günah yapmaktan sakının. Yine kendisine hürmet göstererek birbirinizden, dileklerde bulunduğunuz Allah'tan korkun ve akrabalık bağlarını kesmekten sakının. Şüphesiz ki Allah, üzerinize gözcü bulunuyor.' (Nisâ' 4/1)

'Ey imân edenler Allah'tan korkunuz ve doğru söz söyleyin ki Allah size, işlerinizi düzeltip muvaffakiyet versin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim. Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse, o, gerçekten büyük bir kâra kavuşmuştur.' (Ahzâb 33/70-71)

Ve bundan sonra: 'Muhakkak ki sözlerin en doğrusu Allah'ın Kitâbı, yolların en hayırlısı Muhammed ﷺ'in yoludur. İşlerin en kötüsü ise sonradan uydurulanlardır.

Sonradan uydurulup dine sokulan her amel bid'at, her bid'at sapıklık ve [her sapıklık da ateştedir.]'[1]

[1] **Hutbetu'l-Hâce** ismiyle meşhur olan bu duayı, Cuma hutbelerinde ve diğer konuşmalarında okuyan Rasûlüllâh ﷺ, bizzat sahabelerine öğretmiştir. Bkz. Müslim, (867) ve Nesâî, (3/188).

İBN KUDÂME

'Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme, Ebû Muhammed, Muvaffakuddîn. Filistin'deki Nablus köylerinden Cemail'de doğdu. Dimeşk'de okudu. Bağdat'a gitti sonra tekrar Dımaşk'e döndü. H. 620 M. 1223 senesinde Dımaşk'de vefat etti.

İlimler konusundaki engin ve kesin bilgisiyle birlikte vera (takva) ve zühd sahibiydi. Yine hilm ve teenni sahibiydi. Usûl ve diğer konularda nakilleri çokça takip ederdi. Akide de mezhebi Selefî fıkıhta mezhebi Hanbelî'dir.

İlimle, tedrisle ve te'lifle meşgul oldu. Fıkıh, Fıkıh Usûlü, Akide, Hadis, Lugat ve Ensab ilimleri hususunda birçok kitap yazmıştır. Kitaplarından bazılarının isimleri şöyledir:

1- *el-Mugnî*
2- *el-Kâfî*
3- *Muhtasaru'l-Hidâye fi'l-Fıkh*
4- *Ravdatun Nadır fî Usûli'l-Fıkh*
5- *Zemmu't-Te'vil*
6- *Kitâbu'l-Kader*
7- *Lum'atu'l-İ'tikâd fi'l-Akîde*
8- *Fedâ'ilu's-Sahâbe*
9- *et-Tebyin fî Ensâbi'l-Kuraşiyyin*
10- *el-İstibsar fî Nesebi'l-Ensâr*

ZEMMU'T-TE'VÎL

ذَمُّ التَّأْوِيْلِ

[Giriş]

بسم الله الرحمن الرحيم

Bismi'llahi'r-Rahmâni'r-Rahîm

[وبه المستعان، وعليه التكلان]

[Kendisine Sığınılacak O'dur ve Tevekkül Edilecek Olan O'dur.]

[١] الحَمْدُ للهِ عالم الغيب والشهادة، نافذ القضاء والإرادة، المتفرد بتدبير الإنشاء والإعادة وتقدير الشقاء والسعادة،

[1] Hamd; gayb ve şehadet âlemlerinin (görünen ve görünmeyen âlemlerin) bilgisine sahip, (her ikisi üzerinde de) hükmü ve iradesi etkili olan, gerek ilk defa yaratmayı gerekse de tekrar eski haline getirmeyi idarede, bedbahtlık ve saadeti belirleme hususunda eşi, benzeri olmayan Allah'adır.

خلق فريقاً للإختلاف وفريقاً للعبادة، وقسم المنزلين بين الفريقين:

O Allah ki bir grubu ihtilaf ve bir grubu da ibadet için yarattı. İndirilenleri bu iki grup arasında bölüştürdü.

للذين أساءوا السوءى وللذين أحسنوا الحسنى وزيادة،

Kötülük edenlere kötülüğü, iyilik edenlere iyiliği ve fazlasını (taksim etti.)

وصلى الله على [سيدنا] محمد المصطفى وآله صلاة يشرف بها معاده.

[Efendimiz] Muhammed Mustafa üzerine hedefi kendisi ile şerefli olan bir salatla salat olsun.

[٢] أما بعد، فإني أحببتُ أن أذكر مذهب السلف ومن اتبعهم بإحسانٍ -رحمة الله عليهم- في أسماء الله تعالى وصفاته، ليسلك سبيلهم مَنْ أحب الإقتداء بهم، والكون معهم في الدار الآخرة،

[2] Tüm bunlardan sonra, *Selef*in ve onlara güzellikle tâbi olanların, *-Allah'ın rahmeti onların üzerine olsun-* Allah'ın isimleri ve sıfatları hususundaki mezhebini, onlara uymayı ve ahiret yurdunda onlarla birlikte olmayı isteyenler (kolaylıkla) onların yoluna uyabilsin diye zikretmeyi istedim.

إذا كان كل تابعٍ في الدنيا مع متبوعه في الآخرة، وسالكٌ حيث سلك موعوداً بما وعد به متبوعه من خير وشر، دل على هذا قوله تعالى:

Çünkü dünyada tâbi olan her kişi ahirette tâbi olduğuyla beraberdir. Ve izlemiş olması sebebiyle izleyen kişiye tâbi olduğu şahsa hayır ve şerden vaad edilen şey

vaad olunmuştur. Buna Yüce Allah'ın şu kavli delalet eder:

﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُم بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ... ﴾ [التوبة ١٠٠]

'(İslâm'a hizmette) öne geçen Muhacirler ve Ensâr ile iyilikte onlara uyanlar var ya Allah onlardan râzı olmuştur. Ve onlar da Allah'dan râzı olmuşlardır.' (Tevbe 9/100)

وقوله سبحانه: ﴿ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ... ﴾ [الطور ٢١]

Yine şu ayet (delalet eder):

'İman edenler ve zürriyetlerinin imanda kendilerine uydukları var ya biz zürriyetlerini onlara dahil ederiz.' (Tûr 52/21)

وقال حاكياً عن إبراهيم عليه السلام: ﴿...فَمَن تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي... ﴾ [إبراهيم ٣٦]

Yüce Allah, İbrahim (aleyhisselam) hakkında hikaye ederek şöyle buyurdu:

'...Bana uyan şüphe yok ki bendendir...' (İbrâhîm 14/36)

وقال في ضد ذلك: ﴿ وَمَن يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ... ﴾ [النساء ١١٥]

Bunun zıddı hakkında ise şöyle buyurdu:

'Hidayet kendisine apaçık belli olduktan sonra her kim Rasûle karşı çıkar ve müminlerin yolundan başkasına uyarsa onu döndüğü şeye çeviririz...' (Nisâ' 4/115)

وقوله تعالى: ﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ... ﴾ [المائدة ٥١]

Ve Yüce Allah şöyle buyurdu:

'Ey iman edenler! Yahûdî ve Hıristiyanları dost edinmeyin onların bir kısmı bir kısmının dostudur. Sizden her kim onlara dönerse şüphesiz ki o; onlardandır.' (Mâ'ide 5/51)

وقال: ﴿...فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ. يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ... ﴾ [هود ٩٧-٩٨]

Yine Yüce Allah şöyle buyurdu:

'...Firavun'un emrine uydular oysa Firavun'un emri doğru değildi. Kıyamet günü (Firavun) kavminin önüne düşer de onları ateşe taşır...' (Hûd 11/97-98)

فجعلهم أتباعا له في الآخرة إلى النار حين اتبعوه في الدنيا.

Dünyada ona uyduklarından ahirette Cehennem'e girmede de onları ona tâbi kıldı.

[٣] وجاء في الخبر أن الله يمثل لكل قوم ما كانوا يعبدون في الدنيا من حجرٍ أو شجرٍ أو شمسٍ أو قمرٍ أو غير ذلك ثم يقول:

[3] Haberde gelmiştir ki Yüce Allah her kavmin taş, ağaç, güneş, ay veya bunlar dışındaki şeylerden ibadet ettikleri şeyleri anlatır sonra şöyle der:

أليس عدلاً مني أن أُوَلِّيَ كُلَّ إنسانٍ ما يتولاه في الدُّنيا؟ ثم يقول:

'Her insanı dünyada yöneldiği şeye çevirmem benden sâdır olan bir adalet değil midir?' Sonra şöyle der:

لِتَتْبَعْ كل أمة ما كانت تعبد في الدنيا، فيتبعونهم حتى يهوونهم في النار.

'Her ümmet dünyada tapıyor olduğu şeye uysun.'

فيتبعونهم حتى يهوونهم في النار.

Ve sonunda onları ateşe düşürene kadar onlara uyarlar.[2]

---

2 Bu uzun bir hadisin yarısıdır. Onu bu manada *el-Kebîr*'de (9\417-421) Taberânî rivayet etmiştir. Yine onu Heysemî, *el-Mecma°*da (10\340-342) nakletti ve şöyle dedi: 'Onun tümünü çeşitli tariklerden Taberânî rivayet etti. Onlardan birinin ricali (ravileri), Ebû Hâlid ed-Dâlânî hariç *es-Sahîh*'in ricalidir. O (ed-Dâlânî) ise sikâdır.' Hakim onu kendi tarîkinden rivayet etti -Ebû Hâlid'i kastediyorum. O; Yezîd b. 'Abdirrahmân'dır.- (Hâkim) şöyle dedi: 'Bu hadisin başından sonuna ravileri sikâdır. Ne var ki o ikisi (Buhârî ve Müslim'i kastediyor) sahabeyi zikretme hususunda Sünnet'ten (orta yoldan) yapmış olduğundan bahsedilmesi sebebiyle *es-Sahihayn*'da Ebû Hâlid el-Harrânî'yi tahrîc etmediler. İmamlara gelince tümü Ebû Hâlid için sıdk ve itkan hususunda şahitlik ettiler. Buhârî ve Müslim

[٤] فكذلك كل من اتبع إماماً في الدنيا في سنةٍ أو بدعةٍ أو خيرٍ أو شرٍ كان معه في الآخرة.

[4] Yine kim bir Sünnet-bid'at veya hayır-şer hususunda dünyada bir imama uyarsa âhirette de onunla beraber olur.

فَمَنْ أحب الكون مع السلف في الآخرة وأن يكون موعوداً بما وُعِدوا به من الجنات والرضوان فليتبعهم بإحسان،

Kim ahirette *Selef* ile birlikte olmayı ve Cennetler'den ve Rıdvan'dan onlara vaad edilmiş olanın kendisine de vaad olunmasını isterse iyilikte onlara uysun.

ومن اتبع غير سبيلهم دخل في عموم قوله تعالى:

Kim de onların yolunun dışında bir yola uyarsa Yüce Allah'ın şu kavlinin kapsamına girmiş olur:

﴿ وَمَنْ يُشَاقِقْ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى... ﴾ [النساء ١١٥]

onu tahric etmemiş olmasına rağmen hadis **sahih**tir. Ebû Hâlid ed-Dâlânî, Kûfe Ehli imamlarda hadisi derlenenlerdendir. Şu sözüyle Zehebî de Hâkim'i izlemiştir:' İsnadının iyiliğine rağmen hadis ne kadar da münkerdir. Ebû Hâlid sapkın bir Şi'î'dir.' Derim ki (Tahkik eden Bedr b. 'Abdullah el-Bedr) *et-Takrîb*'de: 'Hatası çok saduktur.' Terceme-i hali hakkında Zehebî'nin ithamının en acayib tarafı onun Şi'î olduğunu söylemesine rağmen *et-Tehzîb*'de İbn Hâcer'in (Ebû Hâlid'in) tercemesinde bundan hiç bahsetmemiş olmasıdır. Allah en iyisini bilir. Onun hakkında bu denilse bile Taberânî'ye göre (9\417) Zeyd b. Ebî Enise bu konuda onu izlemiştir.

'Hidayet kendisine apaçık belli olduktan sonra her kim Rasûle karşı çıkar ve müminlerin yolundan başkasına uyarsa onu döndüğü şeye çeviririz...' (Nisâ' 4/115)

[٥] وجعلتُ هذا الكتاب على ثلاثة أبواب:

[5] Bu kitabı üç bab üzerine kurdum.

الباب الأول: في بيان مذهبهم [وسبيلهم]

İlk bab: *Selef* in Mezhebi [ve Yolu] hakkında.

والثاني: في الحث على اتباعهم [ولزوم أثرهم.]

İkinci bab: Onlara uyma [ve onların izinde olmanın zorunluluğu] hakkında.

والثالث: في بيان صواب ما صاروا إليه، وأن الحق فيما كانوا عليه.

Üçüncü bab: *Selef* in yanında bulundukları şeyin doğruluğunu ve hakkın onların üzerinde oldukları şeyde olduğunu açıklama hakkındadır.

ونسأل الله تعالى أن يهدينا وسائر المسلمين إلى صراطه المستقيم، ويجعلنا وإياهم من ورثة جنة النعيم برحمته، آمين.

Allah Teala'dan bizi ve diğer Müslümanları sırat-ı müstakime iletmesini, bizi ve onları rahmetiyle Naim cennetinin varislerinden kılmasını diliyoruz. Âmin.

[BİRİNCİ BAB]

في بيان مذهبهم في صفات الله تعالى

YÜCE ALLAH'IN SIFATLARI HAKKINDA *SELEF*'İN MEZHEBİ'NİN AÇIKLANMASI HAKKINDA

[٦] ومذهب السلف رحمة الله عليهم الإيمانُ بصفات الله تعالى وأسمائه التي وصف بها نفسه في آياته وتنزيله أو على لسان رسوله من غير زيادةٍ عليها ولا نقصٍ منها ولا تجاوز لها ولا تفسيرٍ ولا تأويل لها بما يُخالف ظاهرها، ولا تشبيهٍ بصفات المخلوقين ولا سمات المحدَثين،

[6] *Selef*'in Mezhebi *-rahmetu'llâhi 'aleyhim-* Yüce Allah'ın kendisini ayetlerinde, indirdiklerinde ve Rasûlü'nün dilinde vasfettiği isim ve sıfatlara hiçbir ziyade ve noksan yapmadan, onları aşmadan, zahirine muhalif şekilde tefsir ve te'vil etmeden, mahlukatın sıfatlarına, muhdes varlıkların isimlerine, alametlerine benzetmeden iman etmektir.

بل أَمَرُّوها كما جاءت وردوا علمها إلى قائلها ومعناها إلى المتكلم بها.

Bilakis (*Selef*) bu isim ve sıfatları geldiği şekilde kabul edip onların ilmini ve manasını kendi hakkında söyleyen (Allah'a) havale etmişlerdir.

[٧] وقال بعضهم ويُروى ذلك عن الشافعي رحمة الله عليه:

[7] Onlardan biri, Şâfi'î *rahmetu'llâhi 'aleyh*'den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

آمنتُ بما جاء عن الله على مراد الله، وبما جاء عن رسول الله على مراد رسول الله ﷺ.

Allah'tan gelene Allah'ın muradı üzere imân ettim. Yine Rasûlüllâh ﷺ'den gelene de Rasûlüllâh ﷺ'in muradı üzere iman ettim.

[٨] وعَلِموا أن المتكلم بها صادقٌ لا شك في صِدْقِهِ

[8] Onları söyleyenin doğruluğunda şüphe olmayan sadık olduğunu bildiler.

فَصَدَّقُوه ولم يعلموا حقيقة معناها فسكتوا عما لم يعلموه،

Manasının hakikatini bilmemiş olsalar bile[3] onu tasdik ettiler, doğruladılar. Bilmedikleri şey hakkında sustular.

---

[3] Burada: (ولم يعلموا حقيقة معناها) 'Manasının hakikatini bilmemiş olsalar bile' sözünün manası; 'keyfiyyetini ve künhünü bilmemiş olsalar bile' demektir. Onla-

وأخذ ذلك الآخرُ والأول، ووصى بعضهم بعضاً بحسن الإتباع والوقوف حيث وقف أولهم،

Diğerleri bunu evvelkilerden aldılar. Ve bir kısmı diğer bir kısmına güzelce onlara uymayı, evvelkilerin durduğu yerde durmayı tavsiye ettiler.

وحذروا من التجاوز لهم والعدول عن طريقهم، وبَيَّنُوا لهم سبيلهم ومذهبهم،

Yine onları evvelkileri aşmaktan ve onların yolundan sapmaktan sakındırdılar. *Selef*'in Yol ve Mezhebi'ni onlara açıkladılar.

ونرجوا أن يجعلنا الله [تعالى] ممن اقتدى بهم في بيان ما بَيَّنوه، وسلوك الطريق الذي سلكوه.

[Yüce] Allah'tan dileğimiz odur ki bizi de onların açıkladıkları şeyin beyanında ve gittikleri yolda gitmede onlara uyanlardan kılsın.

---

rın şu sözü buna işaret eder: '*İstivâ'* malumdur fakat keyfiyeti meçhuldür.' Nitekim Musannif (İbn Kudâme ﷺ) bunu ileride zikredecek. Yine sen de göreceksin ki onların mezhebi onları zahirleri üzere uygulamaktır. Yani teşbih ve keyfiyeti onlardan nefyedip lügavi manasının zahiri üzere icra etmektir.

[٩] والدليل على أن مذهبهم ما ذكرناه أنهم نقلوا إلينا القرآن العظيم وأخبار الرسول ﷺ نقلَ مصدقٍ لها مؤمنٍ بها [قابلٍ لها] غير مرتابٍ فيها ولا شاكٍ في صدق قائلها ولم يفسروا ما يتعلق بالصفات منها ولا تأولوه ولا شبهوه بصفات المخلوقين،

[9] Onların mezhebinin zikrettiğimiz şey üzerine olduğuna delil, onların tasdik etmiş, inanmış, [kabul etmiş] şüphe duymadan, diyenin sıdkından kuşku duymadan, sıfatlarla ilgili şeyleri tefsir ve te'vil etmeden, mahlukatın sıfatlarına benzetmeden *Kur'ân-ı 'Azîm*'i ve *Rasûl* ﷺ'in haberlerini bize nakletmiş olmalarıdır.

إذ لو فعلوا شيئاً من ذلك لنُقل عنهم ولم يَجِزْ أن يُكتم بالكلية

Şayet bundan başka bir şey yapmış olsalardı bu onlardan (bize) rivayet edilirdi ve tümüyle gizlenmesi mümkün değildir.

إذ لا يجوز التواطؤ على كتمان ما يُحتاج إلى نقله ومعرفته لجريان ذلك في القبح مجرى التواطؤ على نقل الكذب وفعلُ ما لا يحل،

Çünkü nakli ve bilinmesi gereken şeyi gizlemek üzere anlaşmak caiz değildir. Çirkinlikte bunun yolu yalanın nakli üzere anlaşmanın yoludur, helal olmayanı işlemektir. (Yani ha önemli bir şeyin naklini gizlemişsin ha da yalan bir şeyi nakletmişsin günah olarak eşittir.)

بل بلغ من مبالغتهم في السكوت عن هذا إنهم كانوا إذا رأوا مَنْ يسأل عن المتشابه بالغوا في كفه تارةً بالقول العنيف وتارةً بالضرب وتارةً بالإعراض الدال على شدة الكراهة لمسألته.

Bilakis onların bu konuda sukutları o derece azdı ki: onlar müteşabihler hakkında soru soran birini gördüklerinde onu ondan vazgeçirmek için bazen sert söz söyler bazen döver bazen de sorusunun çok kötü olduğuna işaret eder tarzda yüz çevirerek karşılık verirlerdi.

[١٠] ولذلك لما بلغ عُمراً ﷺ أن صَبيغاً يسأل عن المتشابه أعَدَّ له عراجين النخل،

[10] Bunun için Sabîg isimli birinin müteşabih hakkında soru soruyor olduğu 'Umer ﷺ'ya ulaştığında onu (dövmek) için hurma dalı hazırlamıştı.

فبينما عمر يخطب قام فسأله عن: ﴿وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا. فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا.﴾ [الذاريات ١-٢]

Bir ara 'Umer ﷺ hutbe veriyordu kalktı ve: *'Bir savuruş savuranlara ve ağır bir yük taşıyanlara andolsun ki...'* (Zâriyât 1-2) ayetleri hakkında soru sordu.

وما بعدها، فنزل عمر فقال: ما اسمك؟ قال: أنا عبدُ الله صبيغ.

Bunun ardından 'Umer ﵁ minberden indi ve: 'İsmin ne?' diye sordu. O ise: 'Ben 'Abdullah (Allah'ın kulu) Sabîg' dedi.

قال عمر: وأنا عبدُ الله عمر، إكشف رأسك. فكشفه فرأى عليه شعراً، فَقَالَ لَهُ لو وجدتك محلوقاً لضربتُ الذي فيه عيناك بالسيف.

'Umer ﵁ da: 'Ben de 'Abdullah (Allah'ın kulu) 'Umer, başını aç' dedi. (Sabîg başını) açtı. Onda saç görünce 'Umer ﵁ ona şöyle dedi: 'Seni başını tıraş etmiş halde bulsaydım senin iki gözünün de içinde yer aldığı şeyi (yani başını) kılıçla vuracaktım.'[4]

ثم أمر فَضُرِبَ ضرباً شديداً وبعث به إلى البصرة وأمرهم أن لا يجالسوه،

Sonra 'Umer ﵁ onunla ilgili olarak iyice dövülmesini emretti. Onu Basra'ya gönderdi. Onlara onunla oturup kalkmamalarını emretti.

فكان بها كالبعير الأجرب، لا يأتي مجلساً إلا قالوا: عزمة أمير [المؤمنين]، فتفرقوا عنه،

---

[4] Yani 'Umer ﵁; onu Rasûlüllâh ﷺ'in, sıfatlarının başlarını kazıtmak olduğunu anlattığı Hâriciler'den olduğunu zannediyordu.

Bu emirle birlikte uyuzlu deve gibi olmuştu. Bir meclise gelmeye görsün hemen [müminlerin] emirinin kesin kararı var denir ve ondan ayrılırlardı.

حتى تاب وحلف بالله ما بقي يجد مما كان في نفسه شيئاً فأذن عمر في مجالسته،

Ta ki tevbe etti, eskiden içinde buluyor olduğu şeyden hiçbir şey kalmadığına dair Allah adına yemin etti. Ondan sonra 'Umer ﷺ onunla oturup kalkmaya izin verdi.

فلما خرجت الخوارجُ أُتِيَ فقيل له: هذا وقتك. فقال: لا، نفعتني موعظةُ العبد الصالح.

Ne zaman ki Hâricîler ortaya çıktı. Ona gelinip dendi ki: 'İşte senin vaktin.' O da dedi ki: 'Hayır, sâlih kulun ('Umer'in) öğüdü bana fayda sağladı.'[5]

---

5 Bu kıssa çeşitli lafızlarla farklı tariklerden varid olmuştur. Sâbûnî'nin *'Akîdetu's-Selef* üzerine ta'likine bakınız.(sy. 83-85).
Âcurrî, *eş-Şeri'a* (sy. 74)' te şöyle dedi:

> "Eğer biri: *'Bir savuruş savuranlara ve ağır bir yük taşıyanlara andolsun ki…'* (Zâriyât 1-2) ayetlerinin tefsirini sorsa dayak yemeği, cezalandırılmayı ve hicrete mecbur kılınmayı mı hakketmiş olur? derse ona denilir ki: 'Umer ﷺ'nun onu dövmesi bu soru sebebiyle değildi. Fakat daha onu görmeden 'Umer'e onun Kur'ân'ın müteşabih'i hakkında soru soruyor olduğu ulaşmıştı. Ve onun nefsini kendine fayda vermeyen şeylerle meşgul etmeye düşkün ve mübtela olduğunu anlamıştı. Helal ve haram gibi vaciplerin ve Rasûlüllâh ﷺ'in Sünnetleri'nin ilmiyle uğraşmasının onun için daha öncelikli olduğu kanaatindeydi. Onun kendisine fayda vermeyen işlere yönelmiş olduğunu anlayınca yöneldiği iş ve onun dışındaki bu cins faydasız işlerden sakınıncaya kadar Rabbinin o adama imkan vermesi için dua etti. Çünkü O ('Umer ﷺ) bu ve

[١١] ولما سُئل مالك بن أنس ﷺ فقيل له: يا أبا عبد الله ﴿الرَّحْمَانُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى.﴾ [طه: ٥] كيف استوى؟

[11] Mâlik b. Enes ﷺ'ya sorulduğunda denilmişti ki: 'Ey Ebâ 'Abdillâh! *'Rahman arşın üzerine istiva etti.'* (Taha 6) Nasıl istiva etti?

فأطرق مالك وعلاه الرحضاء -يعني العرق- وانتظر القوم ما يجيء منه فيه، فرفع رأسه إليه وقال:

(Mâlik b. Enes) başını eğip sustu. Kendisini acayip şekilde ter bastı. Oradaki topluluk bu konu hakkında kendisinden gelecek cevabı beklemeye başladı. Ona doğru kafasını kaldırdı ve şöyle dedi:

الاستواء غير مجهول، والكيف غير معقول، والإيمان به واجب، والسؤال عنه بدعة، وأحسبك رجل سوءٍ، وأمر به فأخرج.

'İstivâ' meçhul değildir, keyfiyeti akledilebilir bir şey değildir. Ona inanmak (yani *istivâ'* etmiş olduğuna inanmak) vaciptir, bu konuda soru sormak bid'attir. Senin

---

buna benzer konularda tebasını kontrol etmesi gereken bir çoban bir yöneticiydi. Ve Yüce Allah da bu konuda o adama imkan tanıdı."

İbn Kesîr, *Tefsîr*'inde (7/390) şöyle dedi:

"Umer ﷺ'nun onu dövmesi, sorusunu inadı ve dik kafalılığından dolayı soruyor olduğunun halinden anlaşılmış olması sebebiyledir.'

kötülüğün adamı olduğun kanaatindeyim. Emretti, adam çıkarıldı.'[6]

[١٢] وقد نُقل عن جماعةٍ منهم الأمرُ بالكف عن الكلام في هذا وإمرار أخبار الصفات كما جاءت،

[12] Onlardan bir cemaatten bu konuda söz söylemekten kaçınmayı ve gelmiş olduğu şekilde sıfatların haberlerini kabul etmeyi emrettikleri nakledilmiştir.

ونقل جماعة من الأئمة أن مذهبهم مثل ما حكينا عنهم.

Yine imamlardan bir cemaatin görüşlerinin bu konuda anlattığımız gibi olduğu nakledilmiştir.

[١٣] أخبرنا الشيخ أبو بكر عبد الله بن محمد بن أحمد النقور أنبأنا أبو بكر أحمد بن علي بن الحسن الطريثيثي إذناً قال:

[13] Bize Şeyh Ebû Bekir 'Abdullah b. Muhammed b. Ahmed b. en-Nukûr haber verdi. (O dedi ki): Bize Ebû Bekir Ahmed b. 'Alî b. el-Hasen et-Tarîsîsî izinli olarak haber verdi. Dedi ki:

أخبرنا أبو القاسم هبة الله بن الحسن الطبري قال أنبأنا أحمد بن

---

[6] Bu kıssayı ve diğerlerini Ebû 'Usmân es-Sâbûnî (24-26) ve başkaları tahric etti. Daha önce zikredilmiş kaynaktaki ta'like bakınız.

محمد بن حفص أنبأنا أحمد بن محمد بن المسلمة

Ebû'l-Kâsım Hibetu'llâh b. Hasen b. et-Taberî bize haber verdi. (O da) dedi ki: Bize Ahmed b. Muhammed b. Hafs haber verdi. Dedi ki: Bize Ahmed b. Muhammed b. Mesleme haber verdi.

حدثنا سهل بن عثمان بن سهل قال سمعت إبراهيم بن المهتدي يقول: سمعتُ داود بن طلحة يقول:

(O da şöyle dedi:) Bize Sehl b. 'Usmân b. Sehl tahdîs etti. Dedi ki: İbrahim b. el-Muhtedi'yi şöyle derken işittim: Dâvud b. Talha'yı şöyle derken işittim:

سمعت عبد الله بن أبي حنيفة الدوسي يقول: سمعت محمد بن الحسن يقول:

'Abdullah b. Ebî Hanife ed-Devsî'yi şöyle derken işittim: Muhammed b. el-Hasen'i şöyle derken işittim:

اتفق الفقهاء كلهم من الشرق إلى الغرب على الإيمان بالقرآن والأحاديث التي جاء بها الثقات عن رسول الله ﷺ في صفة الرب ﷻ من غير تفسيرٍ ولا وصفٍ ولا تشبيهٍ.

'Şarktan garba tüm fukaha Kur'ân'a ve sika ravilerin Rab ﷻ'nin sıfatı hakkında Rasûlüllâh ﷺ'den bize ulaştırmış olduğu hadislere her hangi bir tefsir, vasıflandırma ve teşbih yapmadan iman etmek gerektiği üzerinde ittifak etmişlerdir.

فمن فَسَّرَ شيئاً من ذلك فقد خرج مما كان عليه النبي ﷺ وفارق الجماعة،

Bundan bir şeyi kim tefsir ederse Nebî ﷺ'in üzerinde bulunduğu yoldan çıkıp cemaatten ayrılmış olur.

فإنهم لم يصفوا ولم يفسروا، ولكن آمنوا بما في الكتاب والسنة ثم سكتوا،

Şüphesiz ki onlar (*Selef* Cemaati) vasfetmediler ve tefsir etmediler. Lakin Kitâb ve Sünnet'te olana imân ettiler sonra sükut ettiler.

فمن قال بقول جهمٍ فقد فارق الجماعة لأنه وصفه بصفة لا شيء.

Kim Cehm'in sözünü söylerse cemaatten ayrılmış olur. Çünkü o hiçbir şey olmayan bir sıfatla O'nu vasfetti.'[7]

[7] Bu rivayeti Lâlekâ'î (3/432) tahric etti. Yine Zehebî bu rivayeti *el-Uluv* adlı eserinde (sy. 113) irad etti. Zehebî isnadını zikretmeden sorumluluğu Lâlekâ'î ve musannife yükledi. Onun içinde ihtilafdan sayılan şeyler vardır. Yine onun içinde terceme-i haline ulaşamadığım biri vardır. Allah en iyisini bilendir.

[١٤] وقال محمد بن الحسن في الأحاديث التي جاءت: ‹ إن الله يهبط إلى السماء الدنيا› ونحو هذا من الأحاديث:

[14] Muhammed b. Hasen: **'Muhakkak ki Allah dünya semasına iner'** şeklinde gelmiş olan hadisler ve buna benzer hadisler hakkında şöyle demiştir:

إن هذه الأحاديث قد روتها الثقات فنحن نرويها ونؤمن بها ولا نفسرها.

'Muhakkak ki bu hadisleri sika raviler rivayet etmiştir. Biz de onları rivayet eder ve hiçbir tefsir yapmadan imân ederiz.'[8]

[١٥] أخبرنا المبارك بن علي الصيرفي إذنا أنبأنا أبو الحسن محمد بن مرزوق ابن عبد الرازق الزعفراني أنبأنا الحافظ أبو بكر أحمد بن علي بن ثابت الطيب قال:

[15] el-Mubârek b. 'Alî es-Sayrafî bize izinli olarak (iznen) haber verdi. (O da dedi ki): Bize Ebû'l Hasen Muhammed b. Merzûk b. 'Abdirrezzâk ez-Za'ferânî haber

[8] Merfû' olan hadis şu lafızla varid olmuştur: ‹...**إن الله ينزل**› **'Muhakkak ki Allah nuzûl eder....'** Tahrici *inşâ'alllâh* gelecektir. Muhammed b. Hasen'in sözünü Lâlekâ'î (sy. 741) isnad etti. Ondan Makdisi, *İsbâtu Sıfâti'l-'Ulûv* (sy. 98)'de rivayet etti. Ondan da Zehebî, *el-'Ulûv* (sy. 113)'te rivayet etti. İsnadında terceme-i haline ulaşamadığım biri vardır.

verdi. (O da dedi ki): Bize Hâfız Ebû Bekir Ahmed b. 'Alî b. Sâbit el-Hatîb haber verdi. (el-Hatîb) dedi ki:

أما الكلام في الصفات فإن ما رُوِيَ منها في السنن الصحاح مذهب السلف ﷺ إثباتُها وإجراؤها على ظاهرها ونفي الكيفية والتشبيه عنها.

'Sıfatlar hakkındaki söze gelince şüphesiz Sahih Sünnetler'de rivayet edilmiş olan sıfatlar hakkında *Selef*'in Mezhebi ﷺ; onları ispat etmek, zahiri üzere icra etmek ve keyfiyetle teşbihi nefyetmektir.[9]

والأصل في هذا أن الكلام في الصفات فرع على الكلام في الذات، ويُحتذى في ذلك حذوه ومثاله،

Bu konuda asıl olan sıfatlardaki kelamın zattaki kelam üzerine fer' olduğu ve bu konuda onun hizasının ve örneğinin izlenilmesi gerektiğidir.

---

[9] Bu rivayetin Zehebî'nin *Tezkîratu'l Huffâz*'ındaki versiyonunda şu fazlalık vardır:

'وقد نفاها قومٌ فأبطلوا ما أثبته الله، وحققها قومٌ من المثبتين فخرجوا في ذلك إلى ضربٍ من التشبيه والتكييف، الفصل إنما هو سلوك الطريقة المتوسطة بين الأمرين، ودينُ الله بين الغالي فيه والمقصر عنه.

Bir topluluk onları nefyetti ve Allah'ın ispat ettiklerini onlar iptal ettiler. İspat edenlerden bir topluluk da sıfatları tahkik ettiler fakat işi bu konuda teşbih ve tekyife (keyfiyet biçmeye) kadar götürdüler. Bu konuda hüküm ve ölçü; iki durum arasındaki orta yolu izlemektir. Allah'ın dini; bu konuyu ihmal edip gevşek davrananla bu konuda aşırılığa sapanın arasındadır.'

فإذا كان معلوماً أن إثبات رب العالمين ﷻ إنما هو إثبات وجود لا إثبات تحديد وتكييف فكذلك إثبات صفاته إنما هو إثبات وجود لا إثبات تحديد وتكييف،

Rabbu'l-'Âlemîn'in ﷻ ispatının varlığının ispatı olup tahdid ve tekyifin ispatı olmadığı bilindiğinde aynı şekilde sıfatlarının ispatı da varlığının ispatıdır yoksa tahdid ve tekyifin ispatı değildir, bilinir.

فإذا قلنا لله تعالى يدٌ وسمعٌ وبصرٌ فإنما هو إثبات صفاتٍ أثبتها الله [تعالى] لنفسه،

Allah'ın eli, duyması ve görmesi dediğimizde [Yüce] Allah'ın kendi zatı için ispat ettiği sıfatları ispat etmektir sadece.

ولا نقول: إن معنى اليد القدرة، ولا أن معنى السمع والبصر العلم،

Biz: 'El'in manası, kudrettir' demeyiz. Yine: 'İşitme ve görmenin manası, ilimdir' demeyiz.

ولا نقول إنها الجوارح ولا نشبهها بالأيدي والأسماع والأبصار التي هي جوارح وأدوات الفعل،

Yahut bu sıfatlar (Allah'ın) uzuvlarıdır organlarıdır da demeyiz. Biz bu sıfatları bir fiili işlemeye yarayan araç ve uzuvlar olan ellere, kulaklara ve gözlere benzetmeyiz.

ونقول إنما ورد إثباتها لأن التوقيف ورد بها ووجب نفي التشبيه عنها لقوله تبارك وتعالى:

Biz deriz ki sıfatların isbatı ortaya çıkmıştır. Çünkü bu konuda nass varid olmuştur. Allah *Tebâreke ve Te'âlâ*'nın şu kavli sebebiyle teşbihi nefyetmek vacip olmuştur:

﴿...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ.﴾ [الشورى ١١]

'Hiçbir şey onun benzeri gibi değildir. O, semi' ve basir'dir.' (Şûrâ 11)

وقوله ﷻ: ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ.﴾ [الإخلاص ٤]

Yine Allah ﷻ'nin şu kavli de buna işaret eder: *'Hiçbir şey ona denk olmamıştır.'* (İhlâs 4)[10]

[١٦] أخبرنا محمد بن حمزة بن أبي الصقر قال أنبأنا أبو الحسن علي بن أحمد ابن منصور بن قبيس الغساني أنبأنا أبي قال [قال] أبو عثمان إسماعيل بن عبد الرحمن الصابوني:

[16] Bize Muhammed b. Hamza b. Ebî's-Sakr haber verdi. Dedi ki: Bize Ebû'l-Hasen 'Alî b. Ahmed b. Mansûr b. Kubeys el-Gassânî haber verdi. (O da dedi ki:) Bize babam haber verip şöyle dedi: Ebû 'Usmân İsmâ'îl b. 'Abdirrahmân es-Sâbûnî dedi ki:

---

[10] Bu rivayeti Zehebî, *Tezkîratu'l-Huffâz*'da (3/1142-1143) zikretmiştir.

إن أصحاب الحديث المتمسكين بالكتاب والسنة يعرفون ربهم تبارك وتعالى بصفاته التي نطق بها كتابه وتنزيله وشهد له بها رسوله على ما وردت به الأخبار الصحاح ونقله العدول الثقات،

'Hadis Ashabı, Allah *Tebâreke ve Te'âlâ*'nın Kitâbı'nın ve indirdiği şeylerin söylemiş olduğu ve Rasûlü'nün -sahih haberlerde gelmiş olan ve adil, sika ravilerin nakletmiş olduğu şeyler üzere- Rab *Te'âlâ* hakkında şahadet etmiş olduğu sıfatlarla Rableri *Tebâreke ve Te'âlâ*'yı tanıyarak[11] Kitâb ve Sünnet'e sımsıkı bir şekilde yapışırlar.

ولا يعتقدون تشبيهاً لصفاته بصفات خلقه،

Allah'ın sıfatlarını mahlukatının sıfatlarına benzeterek itikad etmezler.

ولا يكيفونها تكييف المشبهة،

Müşebbihe gibi Allah hakkında keyfiyyet bildirmezler.

ولا يحرفون الكلم عن مواضعه تحريف المعتزلة والجهمية،

---

[11] Sâbûnî'nin *'Akîdetu's-Selef* isimli kitabında şu fazlalık vardır:

'حفظ الله أحياءهم ورحم أمواتهم، بشهدون لله تعالى بالوحدانية وللرسول ﷺ برسالة والنبوة ويعرفون...

Yüce Allah onların (Hadis Ashâbı'nın) dirilerini muhafaza buyurup ölülerine merhamet etsin. Onlar Yüce Allah'ın Vahdaniyyetine ve Rasûlü ﷺ'in risaletine ve nübüvvetine şahitlik edip….. şekilde Rablerini tanırlar.'

Yine Mu'tezile ve Cehmiyye gibi sözü mevzisinden tahrif ederek kaydırmazlar.[12] (Yani söylemediği şeyi söyletmeye kalkmazlar. Ayetleri tahrif etmezler.)

وقد أعاذ الله أهل السنة من التحريف والتكييف

Ehli's-Sunne tahrif ve tekyiften Allah'a sığınmıştır.

وَمَنَّ عليهم بالتفهيم والتعريف،

Allah ise onlara *fehm*/anlayış ve irfan bağışlamıştır.

حتى سلكوا سبيل التوحيد والتنزيه، وتركوا القول بالتعطيل والتشبيه، واتبعوا قوله عز من قائل:

---

[12] Sâbûnî'nin *'Akîdetu's-Selef* isimli kitabında şu fazlalık vardır:

"فيقولون: إنه خلق آدم بيده كما نص سبحانه عليه في قوله -عز من قائل-: ﴿قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ...﴾ [ص: ٧٥] ولا يحرفون الكلام عن مواضعه بحمل اليدين على النعمتين أو القوتين تحريف المعتزلة والجهمية أهلكهم الله، ولا يكيفونها بكيف أو بشبهونها بأيدي المخلوقين تشبيه المشبهة خذلهم الله.

Onlar (Hadis Ashabı): Allah *Subhânehu*'nun buyurmuş olduğu *'Ey İblîs! Seni elimle yaratmış olduğum şeye secde etmekten meneden şey nedir?'* (Sâd 75) kavlindeki gibi Âdem'i eliyle yarattığını söylerler. Yine Onlar kelamı mevziinden tahrif ederek Mu'tezile ve Cehmiyye (Allah onları helak etsin) gibi elleri Allah'ın nimetine veya kuvvetine hamletmezler. Onlara bir şekil takdir etmeyip Müşebbihe (Allah onları yardımsız bıraksın) gibi mahlukatın ellerine de benzetmezler."

Ta ki Tevhid ve tenzih yoluna girip ta'til (Allah'ın sıfatlarını ibtal) ve teşbih sözlerini terk etmişlerdir. Ve Azîz olan Allah'ın şu kavline uymuşlardır.

﴿...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ.﴾ [الشورى ١١]

'Hiçbir şey onun benzeri gibi değildir. O, semi' ve basir'dir.' (Şûrâ 11)[13]

[١٧] وذكر الصابوني الفقهاء السبعة ومن بعدهم من الأئمة وسَمَّى خلقاً كثيراً من الأئمة وقال:

[17] Sâbûnî, *Fukahâ-ı Seb'a*'yı[14] zikretti ve onlardan sonraki imamlardan bir çok kişinin ismini verip şöyle dedi:

كلهم متفقون لم يخالف بعضهم بعضاً ولم يثبت عن واحدٍ منهم واحد منهم ما يضاد ما ذكرناه.

'Bir kısmı bir kısmına muhalif olmadan hepsi bu konuda müttefiktirler ve onlardan hiçbirinden zikretmiş olduğumuzun zıddına hiçbir şey sabit olmamıştır.

---

[13] Sâbûnî'nin bu sözü *'Akîdetu's-Selef* (sy. 3) isimli kitabında mevcuttur.

[14] *Fukahâ-ı Seb'a* şunlardır: 'Abdullâh b. 'Abdillâh b. 'Utbe b. Mes'ud, 'Urve b. Zubeyr, Kâsım b. Muhammed, Sa'îd b. Museyyeb, Ebû Bekir b. 'Abdirrahmân, Suleymân b. Yesâr, Hârice b. Zeyd.

[١٨] أخبرنا الشريف أبو العباس مسعود بن عبد الواحد بن مطر الهاشمي قال: أنبأنا الحافظ أبو العلاء صاعد بن سيار الهروي أنبأنا أبو الحسن علي ابن محمد الجرجاني أنبأنا أبو القاسم حمزة بن يوسف السهمي أنبأنا أبو بكر أحمد بن إبراهيم الإسماعيلي قال:

[18] Bize eş-Şerîf Ebû'l-'Abbâs Mes'ûd b. 'Abdilvâhid b. Metar el-Hâşimî haber verdi. Dedi ki: Bize el-Hâfız Ebû'l-'Alâ' Sâ'id b. Seyyâr el-Heravî haber verdi. (O da dedi ki:) Bize Ebû'l-Hasen 'Alî b. Muhammed el-Curcânî haber verdi. (O da dedi ki:) Bize Ebû'l-Kâsım Hamze b. Yûsuf es-Sehmî haber verdi. (O da dedi ki:) Bize Ebû Bekir Ahmed b. İbrâhîm el-İsmâ'îlî haber verdi. (İsmâ'ilî) dedi ki:

اعملوا -رحمنا الله وإياكم- أن مذهب أهل الحديث أهل السنة والجماعة الإقرارُ بالله وملائكته وكتبه ورسله

Şunu bilin ki *-Allah bize ve size merhamet etsin-* Hadis Ehli'nin (yani) *Ehli's-Sunnet ve'l-Cemaat*'in mezhebi; Allah'ı, meleklerini, kitaplarını ve rasûllerini ikrar etmektir (tanımak, tasdik ve kabul etmektir.)

وقبولُ ما نطق به كتابُ الله تعالى وصحت به الرواية عن رسول الله ﷺ

Allah'ın Kitâbı'nın söylemiş olduğu şeyi ve Rasûlüllâh ﷺ'den varid olan sahih rivayeti kabul etmektir.

[لا معدل] عما ورد به ولا سبيل إلى رده،

Varid olmuş olandan [sapmak yok] ve onu reddetmeye de hiçbir yol mevcut değildir.

إذ كانوا مأمورين باتباع الكتاب والسنة،

Çünkü onlar, Kitâb ve Sünnet'e uymakla emir olunmuşlardı.

مضموناً لهم الهدى فيهما، مشهوداً لهم بأن نبيهم ﷺ يهدي إلى صراطٍ مستقيمٍ

Onlar için hidayet o ikisinde gizlenmişti ve onlar Nebîler'i ﷺ'in dosdoğru yola ilettiği kanaatindeydiler.

مُحَذِّرين في مخالفته الفتنة والعذاب الأليم،

Onlar fitne ve elim bir azap olan ona muhalefetten sakındırırlardı.

ويعتقدون أن الله تعالى مدعوٌ بأسمائه الحسنى وموصوف بصفاته التي سَمَّى، ووصف بها نفسه، ووصفه بها نبيه ﷺ:

Yine onlar Allah'a en güzel isimlerle dua edildiğine, Yüce Allah'ın kendisini nitelediği ve Nebî'si ﷺ'in Allah'ı nitelediği ve isimlendirdiği isim ve sıfatlara mevsuf olduğuna, itikad ederler.

ويعتقدون أن الله تعالى مدعوٌ بأسمائه الحسنى وموصوف بصفاته خلق آدم بنفسه

(Allah) Âdem'i bizzat kendisi yarattı.[15]

و: ﴿...يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ...﴾ [المائدة ٦٤] بلا اعتقاد كيف،

Ve keyfiyyet belirlemeksizin:

'Onun iki eli açıktır dilediği şekilde sarf eder.' (Mâ'ide 64)

وأنه ﷻ: ﴿...اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ...﴾ [يونس: ٣] بلا كيف

Ve Allah ﷻ keyfiyyeti/nasıl olduğu bilinemez bir şekilde:

'...Arşa istivâ' etmiştir....' (Yûnus 3)

فإن الله تعالى أنهى إلى أنه: ﴿...اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ...﴾ ولم يذكر كيف كان استواؤه.

Yüce Allah: *'...Arşa istivâ' etmiş...'* olduğunu bildirdi fakat *istivâ'*sının nasıl olduğunu zikretmedi.[16]

---

[15] Kitâbın başka bir nüshasında: (خلق آدم بيده) '(Allah) eliyle Âdem'i yarattı' şeklindedir.

[16] Zehebî, bazı lafız farklılıklarıyla birlikte el-İsma'îlî'nin Akîdesi'nin yarısını zikretti. Bu, İsmâ'îl b. 'Abdirrahmân b. el-Ferrâ''dan o da musannıfından aktarmıştır. Bu Akîde'yi *Siyeru A'lamu'n-Nubelâ'* (16/295)'de ve *Tezkîratu'l-Huffâz* (3/949)'da Zehebî zikretti.

[١٩] وقال يحيى بن عمار في رسالته: نحن وأَئِمتنا من أصحاب الحديث:...

[19] Yahya b. 'Ammâr bir risalesinde şöyle dedi: Biz ve Hadis Ashâbı'ndan olan imamlarımız:....

-وذكر الأئمة وَعَدَّ كثراً منهم ومَنْ قبلهم من الصحابة ومن بعدهم-

-İmamları zikretti ve onlardan bir çoğunu, onlardan önceki sahâbeden olanları ve onlardan sonrakileri saydı-

لا يستحلُ أحدٌ منا مِمَّن تقدم أو تأخر أن يتكلف أو يقصد إلى قولٍ من عنده في الصفات أو في تفسير كتاب الله ﷻ أو معاني حديث رسول الله ﷺ أو زيادةً على ما في النص أو نقصان منه،

İster öncekilerden isterse de sonrakilerden olsun bizden hiç kimse ne sıfatlar hakkında ne Allah ﷻ'nin Kitâbı'nın tefsiri hakkında ne de Rasûlüllâh ﷺ'in hadisinin manaları hakkında onun katından bir söze, ne nassdaki bir ziyade veya ondan bir noksanlaştırmaya yeltenmeyi ve yönelmeyi helal görmez.

ولا نغلو ولا نشبه ولا نزيد على ما في الكتاب والسنة.

Sınırı aşmayız, teşbih yapmayız ve Kitâb ile Sünnet'te olan üzerine ziyadede bulunmayız.

[٢٠] وقال الإمام محمد بن إسحاق بن خزيمة:

[20] İmâm Muhammed b. İshâk b. Huzeyme şöyle dedi:

إن الأخبار في صفات الله موافقةٌ لكتاب الله تعالى

'Allah'ın sıfatları hakkında ki haberler (rivayetler) Yüce Allah'ın Kitâbı'na muvafıktır.

نقلها الخلف عن السلف قرناً بعد قرن من لدن الصحابة والتابعين إلى عصرنا هذا على سبيل الصفات لله تعالى والمعرفة والإيمان به والتسليم لما أخبر الله تعالى في تنزيله ونبيه الرسول ﷺ عن كتابه مع اجتناب التأويل والجحود وترك التمثيل والتكييف.

(Bu haberleri) sahâbe ve *tabi'în*den beri asırlarca Halef, *Selef*'den Allah'ın sıfatlarının yolu üzere, ma'rifet ve imân üzere, Allah'ın indirdiklerinde haber verip Rasûlü'nün de onun Kitâbı'ndan haber verdiği üzere te'vil ve inkardan sakınıp temsil ve tekyifi (Allah'ı somutlaştırmayı ve ona biçim takdirini) terk ederek nakletmiştir.'

[٢١] أخبرنا أبو بكر عبد الله بن محمد بن أحمد قال أنبأنا أبو بكر [الطريثيثي] إجازةً أنبأنا أبو القاسم هبة الله أنبأنا محمد بن أحمد بن عبيد

[21] Bize Ebu Bekir 'Abdullah b. Muhammed b. Ahmed haber verdi. Dedi ki: Bize Ebû Bekir [et-Tarîsîsî] icazeten haber verdi. (O da dedi ki:) Bize Ebû'l-Kâsım Hibetu'llâh haber verdi. (O da dedi ki:) Bize Muhammed b. Ahmed b. 'Ubeyd haber verdi.

أنبأنا محمد بن الحسن أنبأنا أحمد بن زهير حدثنا عبد الوهاب بن نجدة الحوطي حدثنا بقية حدثنا الأوزاعي قال:

(O da dedi ki:) Bize Muhammed b. Hasen haber verdi. (O da dedi ki:) Bize Ahmed b. Zuheyr haber verdi. (O da dedi ki:) Bize 'Abdulvehhâb b. Necde el-Hûtî tahdis etti. (O da dedi ki:) Bize Bakıyye tahdis etti. (O da dedi ki:) Bize el-Evzâ'î tahdis etti. (el-Evzâ'î) dedi ki:

كان الزهري ومكحول يقولان: أمِرُّوا هذه الأحاديث كما جاءت.

"Zuhrî ve Mekhûl şöyle dediler:

'Bu hadisleri geldiği şekilde kabul edin.'"[17]

---

[17] Bunu Lâlekâ'î (sy. 735)'de tahric etti. Ve İbn 'Abdilberr, *Câmi'u Beyâni'l-'İlm* (2\96)'da Kâsım b. Asbag, Ahmed b. Zubeyr yoluyla' tahric etti. Yine İbn 'Asâkir, *Târîhu Dımaşk* (17/88/2)'de Yezîd b. 'Abdirrabbih, Bakıyye yoluyla tahric etti. İsnadı **hasendir**.

[٢٢] قال أبو القاسم حدثنا محمد بن رزق الله حدثنا عثمان بن أحمد حدثنا عيسى بن موسى قال سمعت أبي يقول:

[22] Ebû'l-Kâsım dedi ki bize Muhammed b. Rızku'llâh tahdis etti. (O da dedi ki:) Bize 'Usmân b. Ahmed tahdis etti. (O da dedi ki:) Bize 'Îsâ b. Mûsâ[18] tahdis etti. Dedi ki: Babamı şöyle derken işittim:

سمعت سفيان بن عيينة يقول كل ما وصف الله تعالى به نفسه في القرآن فقراءته تفسيره ولا كيف ولا مثل.

"Sufyân b. 'Uyeyne'yi şöyle derken işittim: 'Yüce Allah'ın Kur'ân'da nefsini vasfetmiş olduğu şeylerin tümünün kıraati (okunması) keyfiyetsiz ve temsilsiz olarak onun tefsiridir.'"[19]

[٢٣] وعن أحمد بن نصر أنه سأل سفيان بن عيينة فقال:

[23] Ahmed b. Nasr'dan (rivayet olunduğuna göre) o, Sufyân b. 'Uyeyne'ye şöyle sordu:

---

[18] Lâlekâ'î'de şöyledir: 'Îsâ b. Mûsâ b. İshâk el-Ensârî'dir. Dârekutnî'nin *es-Sıfât*ında şöyledir: 'Îsâ b. İshâk b. Mûsâ el-Ensârî Ebû'l-'Abbâs'tır. Bunun doğrusu 'Îsâ'nın *Târîhu Bagdâd*'daki (11/171) tercemesidir. Orada babasından işittiği de mevcuttur. Babasının tercemesi *Tezkîratu'l-Huffâz*'da (2/513) bulunmaktadır. Orada babasının Sufyân b. 'Uyeyne'den *semâ*'sı (işitmesi) de mevcuttur.

[19] Bunu Lâlekâ'î (sy. 736)'da tahric etmiştir. Yine Dârekutnî, *es-Sıfât* (sy. 61)'de Muhammed b. Mahled'den o da 'Îsâ b. Mûsâ kanalıyla tahric etmiştir. Sâbûnî'nin *'Akîdetu's-Selef* isimli eserine müracaat edilirse orada başka bir tariki daha mevcuttur.

حديث عبد الله ‹ أن الله يَجْعَلُ السماء على اصبع.›

'Abdullah (İbn Mes'ûd ﷺ)'ın hadisi: **'Şüphesiz Allah semayı bir parmağı üzerinde kılar.'**[20]

وحديث ‹ إن قلوب العباد بين اصبعين من أصابع الرحمن.›

Ve: **'Kulların kalpleri Rahmân'ın parmaklarından ikisinin arasındadır'**[21] hadisi.

---

[20] Bununla 'Abdullah b. Mes'ûd ﷺ hadisi kastolunmaktadır:

جَاءَ حَبْرٌ مِنَ الأَحْبَارِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، إِنَّا نَجِدُ أَنَّ اللهَ يَجْعَلُ السماوات عَلَى إِصْبَعٍ وَالأَرَضِينَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالشَّجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالمَاءَ وَالثَّرَى عَلَى إِصْبَعٍ، وَسَائِرَ الخَلْقِ عَلَى إِصْبَعٍ، فَيَقُولُ أَنَا المَلِكُ، فَضَحِكَ النبي ﷺ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ تَصْدِيقًا لِقَوْلِ الحَبْرِ، ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿ وَمَا قَدَرُوا اللهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ القِيَامَةِ وَالسَّماوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ.﴾

"Bir gün hahamlardan biri Rasûlüllâh ﷺ'e geldi ve şöyle dedi: 'Ya Muhammed! (Biz kitaplarımızda) Yüce Allah'ın gökleri bir parmağı üzerinde, yerleri bir parmağı üzerinde ağaçları bir parmağı üzerinde, su ve toprağı bir parmağı üzerinde, diğer mahlukâtı da bir parmağı üzerinde kılıp: Ben Melikim diyor olduğunu buluyoruz.' Hahamın sözünü tasdik sadedinde öyle güldü ki hatta azı dişleri göründü. Sonra Rasûlüllâh ﷺ (şu ayeti) okudu: *'Allah'ın kadrini hakkıyla takdir edemediler. Arzın tümü kıyamet gününde onun kabzasındadır (avucundadır) ve gökler sağ elinde dürülmüştür.'* (Zumer 39/67)"

Buhârî (8/550-551; 13/393-438, 474); Müslim (4/2147-2148) ve Tirmizî (3238-3239) diğerleri için Suyûtî'nin *ed-Durru'l-Mensûr*'una (4/246) bakılabilir.

[21] Bu rivayeti bu lâfızla İbn Ebî 'Âsım, *es-Sunne*'de (sy. 224) 'Â'işe ﷺ hadisinden tahric etti. İsnadı, 'Alî b. Zeyd b. Cud'ân'ın zayıflığı sebebiyle zayıftır. Fakat hadis 'Abdullah b. 'Amr b. el-'Âs hadisinden dolayı **sahih**tir. Zira O, Rasûlüllâh ﷺ'i şöyle derken işitmiştir:

‹ إِنَّ قُلُوبَ بَنِي آدَمَ كُلَّهَا بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ؛ كَقَلْبٍ وَاحِدٍ، يُصَرِّفُهَا حَيْثُ يَشَاءُ›، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ‹اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ القُلُوبِ صَرِّفْ قُلُوبَنَا إِلَى طَاعَتِكَ.›

و ‹ إن الله يعجب أو يضحك ممن يذكره في الأسواق.›

Ve: **'Allah kendisini çarşılarda anan, zikreden kuluna şaşırır ve güler'**[22] hadisi.

وأنه ﷻ ‹ ينزل إلى السماء الدنيا كل ليلة.›

Ve Allah ﷻ'nin: **'O her gece dünya semasına iner'**[23] (hadisi.)

ونحو هذه الأحاديث؟! فقال:

Ve benzeri bu hadisler (hakkındaki görüşün nedir?) Sufyân b. 'Uyeyne şöyle cevap verdi:

هذه الأحاديث نرويها [ونُقِرُّبها] كما جاءت بلا كيف.

'Bu hadisleri geldiği gibi keyfiyetsiz bir şekilde rivayet ederiz [kabul ederiz].'[24]

'Şüphesiz Âdemoğulları'nın kalpleri tıpkı bir kalp gibi Rahmân'ın parmaklarından ikisi arasındadır. Dilediği yöne çevirir.' Sonra Rasûlüllâh ﷺ şöyle dedi: **'Ey kalpleri istediği gibi evirip çeviren Allahım! Kalplerimizi sana itaate yönelt.'**
Müslim (4/2045) ve diğerleri. İbn Ebî 'Âsım'ın *es-Sunne*'sine (219-225, 229) bakılırsa hadisin şahitleri olduğu görülür.

[22] Bu rivayete ulaşamadım. Fakat İbn Ebî 'Âsım'ın *es-Sunne*'sine (554-557; 569-570; 572-573) müracaat edilirse 'Şaşırma Sıfatı'nın Zikri Hakkındaki Bab'da birçok hadisin olduğu görülecektir. Tahricleri için yine oraya bakılabilir.

[23] Mâlik b. Enes (2/35-36) bu rivayeti Ebû Hureyre ؓ hadisinden tahric etmiştir. Buhârî'dekinin (3/29; 11/128-129) tümü ondandır. Müslim (1/521). Bu hadis mütevatirdir. Bazı tarikleri Sâbûnî'nin *'Akîdetu's-Selef*'inde (46-72) gelmiştir. Oraya bakılabilir.

[24] Bu rivayetin isnadını Dârekutnî, *es-Sıfât*'da (63); İbn 'Abdilberr, *et-Temhîd*'de (7/148-149) Ahmed b. İbrâhîm ed-Devrakî'den, o da Ahmed b. Nasr'dan şeklinde iki tarikten aktarmıştır. Ziyade ikisindendir. İsnadı **sahih**tir.

[٢٤] وقال أبو بكر الخلال: أخبرني أحمد بن محمد بن واصل المقرئ حدثنا الهيثم بن خارجة حدثنا الوليد بن مسلم قال:

[24] Ebû Bekir Hallâl dedi ki: Bana Ahmed b. Muhammed b. Vâsıl el-Mukrî haber verdi. O da dedi ki: Bize Heysem b. Hârice tahdis etti. O da dedi ki: Bize Velîd b. Müslim tahdis etti. (Velîd) dedi ki:

سألتُ مالك بن أنس وسفيان الثوري والليث بن سعد والأوزاعي عن الأخبار التي في الصفات، فقالوا: أمروها كما جاءت.

"Mâlik b. Enes, Sufyân es-Sevrî, Leys b. Sa'd ve Evzâ'î'ye sıfatlar hakkındaki haberleri sordum. Hepsi: 'Nasıl geldiyse öylece kabul edin' dediler."[25]

[٢٥] قال يحيى بن عمار: وهؤلاء أئمة الأمصار، فمالك إمام أهل الحجاز،

[25] Yahyâ b. 'Ammâr şöyle dedi: 'Bunlar büyük şehirlerin imâmlarıdır. Mâlik (b. Enes) Hicaz Ehli'nin imâmıdır.

والثوري إمام أهل العراق [والأوزاعي إمام أهل الشام]، والليث

---

[25] Bunu el-Âcurrî (sy. 314)'de, Beyhakî, *el-Esmâ'* (sy. 453)'te ve Dârekutnî, *es-Sıfât* (sy. 67)'de ondan da Zehebî alıp *el-'Uluvv*'da (sy. 105) tahric etmiştir. İsnadı hasendir. *'Akîdetu's-Selef* üzerine ta'lîke bakılabilir.

إمام أهل مصر والمغرب.

es-Sevrî, Irâk Ehli'nin imâmıdır. [el-Evzâ'î, Şâm Ehli'nin imâmıdır.] el-Leys (b. Sa'd) ise Mısır ve Magrib Ehli'nin imamıdır.'

[٢٦] وقال أبو عبيد: ما أدركنا أحداً يفسر هذه الأحاديث ونحن لا نفسرها.

[26] Ebû 'Ubeyd şöyle dedi: 'Biz bu hadisleri tefsir eden hiç kimseye ulaşmadık ve biz de onları tefsir etmeyiz.'[26]

[٢٧] وذكر عباس الدوري قال: سمعت يحيى بن معين يقول: شهدتُ زكريا ابن عدي سأل وكيع بن الجراح فقال:

[27] 'Abbâs ed-Dûrî zikretti. Dedi ki: Yahyâ b. Ma'în'i şöyle derken işittim: Zekeriyya b. 'Adiy'i gördüm. (Zekeriyyâ), Vekî' b. Cerrâh'a şöyle sordu:

يا أبا سفيان [هذه الأحاديث] يعني مثل ‹ الكرسي موضع القدمين.› فقال:

[26] Onun bu sözünü uzun bir şekilde Beyhakî, *el-Esmâ'* (sy. 355)'de yaklaşık aynı lâfızla Ebû 'Ubeyd'den senediyle birlikte zikretti. İbn 'Abdilberr ise *et-Temhîd* (7/149-150)'de 'Abbâs ed-Dûrî'den O da Ebî 'Ubeyd'den şeklinde ta'lik'de bulundu.

"Ey Ebâ Sufyân [Bu hadisler] yani: **'Kürsi ve iki ayağın koyulduğu yerdir'**[27] gibi (hadislerler hakkında görüşün nedir? (Vekî') şöyle dedi:

أدركنا إسماعيل بن أبي خالد وسفيان ومسعراً يحدثون بهذه الأحاديث ولا يفسرون شيئاً.

'Biz, İsmâ'îl b. Ebî Hâlid, Sufyân ve Mis'ar'a ulaştık. Bu hadisleri konuşuyorlardı fakat hiçbir şeyi tefsir etmiyorlardı.'"[28]

[٢٨] قال أبو عمر بن عبد البر:

[28] Ebû 'Umer b. 'Abdilberr şöyle dedi:

روينا عن مالك بن أنس وسفيان الثوري وسفيان ابن عيينة والأوزاعي ومعمر بن راشد في حديث الصفات أنهم كلهم قالوا:

"Bize Mâlik b. Enes, Sufyân es-Sevrî, Sufyân b. 'Uyeyne, Evzâ'î, ve Ma'mer b. Râşid'den sıfatlarla ilgili hadisler hakkında tümünün şöyle dediği rivayet olundu:

---

27 Bu rivayeti Hâtîb el-Bagdâdî, *Târîh*'inde (9/251) İbn 'Abbâs ﷺ hadisinden *merfu'* olarak tahric etti. Sonra *Mevkûf* oluşunu doğruladı ve *mevkûf* rivayete kadar isnadlarını zikretti. Onun dışındakiler de bu rivayeti *mevkûf* olarak tahric etmiştir. Suyûtî'nin *Durru'l-Mensûr*'una (2/17) bakılabir.

28 ed-Dûri rivayetiyle birlikte *Târîhu İbn Ma'în* (2543). Beyhakî ondan alıp *Esmâ*'da (sy. 335) tahric etti. Yine aynı şekilde ed-Dûlâbî, Yahyâ'dan alıp el-Kunâ'da (1/199-200) tahric etti.

أمِرُّوها كما جاءت.

'Geldiği şekilde kabul edin.'"[29]

[٢٩] قال رجل من فقهاء المدينة:

[29] Medine Fukahası'ndan biri şöyle dedi:

إن الله تبارك وتعالى عَلِمَ عِلْماً عَلَّمَهُ العباد، وَعَلِمَ عِلْماً لم يُعَلِّمْهُ العباد،

'Şüphesiz Allah *Tebâreke ve Te'âlâ*'nın bildiği ve kullarına öğrettiği bir ilim olduğu gibi Yüce Allah'ın bilip kullarına öğretmediği bir ilim de vardır.

فمن يطلب العلم الذي لم يعلمه العباد لم يزدد منه إلا بُعْداً، والقدرُ منه.

Kim kulların bilmediği bu ilmi talep ederse hakikatten uzaklığı dışında bir şeyini artırmış olmaz. İşte Kader (İlmi) bunlardandır.[30]

[29] İbn 'Abdilberr, *el-Câmi*'de (2/96) senedini zikretmeden böylece ta'lik etti.
[30] Bunu İbn 'Abdilberr, *el-Câmi*'de (2/96-97) isnadıyla aktardı.

[٣٠] وقال سعيد بن جبير: ما لم يعرفه البدريون فليس من الدين.

[30] Sa'îd b. Cubeyr şöyle dedi: 'Bedir ashâbının bilmiyor olduğu şey Din'den değildir.'[31]

[٣١] قال أبو عمر: ما جاء عن النبي ﷺ مِنْ نَقْلِ الثقات أو جاء عن الصحابة ﷺ فهو عِلْمٌ يُدان به،

[31] Ebû 'Umer şöyle dedi: Nebî ﷺ'den sika raviler kanalıyla gelmiş olan şeyler veya sahâbe ﷺ'dan gelmiş olan şeyler kabul edilen bir ilimdirler.

وما أُحدث بعدهم ولم يكن له أصلٌ فيما جاء عنهم فبدعةٌ وضلالة،

Onlardan sonra ihdas edilip onlardan gelenler içinde herhangi bir aslı bulunmayan şeylere gelince bunlar bid'at ve dalâlettir.

وما جاء في أسماء الله وصفاته عنهم سُلِّمَ له ولم يُناظر فيه كما لم يُناظروا فيه.

Onlardan Allah'ın isimleri ve sıfatları hakkında gelmiş olan şeylere teslim olunur (hepsi kabul edilir) ve

31 İsnadıyla birlikte İbn 'Abdilberr, *el-Câmi'* (2/97).

onların bu şeyler hakkında tartışmamış olduğu gibi bu şeyler hakkında tartışılmaz.

[٣٢] وقال أبو بكر الخلال: أخبرنا المروذي قال:

[32] Ebû Bekir Hallâl şöyle dedi: Bize Mervezî haber verdi. (Mervezî) dedi ki:

سألت أبا عبد الله [عن أخبار الصفات فقال: نُمِرُّها كما جاءت.

Ebû 'Abdillâh'a[32] [sıfatlarla ilgili haberler hakkında sordum. O da şöyle dedi: 'Onları geldikleri şekilde kabul ederiz.'

[٣٣] قال: وأخبرني علي بن عيسى أن حنبلاً حدثهم قال:

[33] (Ebû Bekir el-Mervezî) dedi ki: Bana 'Alî b. 'Îsâ kendileriyle bir Hanbelî'nin konuşup şöyle dediğini haber verdi:

سألت أبا عبد الله] عن الأحاديث التي تُروى:

Ebû 'Abdillah'e (Yani: Ahmed b. Hanbel'e)] rivayet edilen (şu) hadislerden sordum:

‹ **إن الله** تبارك وتعالى **يَنْزِلُ كُلَّ لَيْلَةٍ إلى السَّمآءِ الدُّنيا.**›

'Şüphesiz Allah *Tebâreke ve Te'âlâ* **her gece dünya sema-**

[32] Ebû 'Abdillah'tan kasıt İmâm Ahmed b. Hanbel'dir.

sına nüzul eder.'[33]

و‹ أن الله يُرى.›

Ve: **'Şüphesiz Allah görülecektir.'**[34]

و‹ إن الله يضع قدمه.› وما أشبهه؟

Ve: **'Şüphesiz Allah ayağını koyar'**[35] ve benzeri hadisler.

فقال أبو عبد الله: نُؤْمِنُ بها ونصدق بها ولا كيف ولا معنى

Ebû 'Abdillah şöyle cevap verdi: "Hiçbir keyfiyyet ve mana biçmeksizin onlara iman eder ve onları tasdik ederiz.

ولا نرد منها شيئاً،

---

[33] Hadis ve hakkında ta'lîk 23. Fıkrada geçmiştir.

[34] Bununla Cerîr b. 'Abdillah el-Becelî ﷺ'nun hadisini kastediyor:

‹ إنكم تنظرون إلى ربكم كما تنظرون إلى القمر ليلة البدر.›

'Şüphesiz siz Bedr Gecesi'nde (dolunay gecesinde) aya baktığınız gibi Rabbinize bakacaksınız.'

Buhârî (13/419) ve Müslim (1/440). *er-Red 'alâ'l-Cehmiyye* üzerine ta'lîke (171-172; 174) bakılabilir.

[35] Ahmed (2/369); Buhârî (8/595) ve Müslim (4/2187) Ebû Hureyre ﷺ hadisinden bir parçadır. Lafzı şöyledir:

‹ يقال لجهنم هل امتلأت؟ وتقول: هل من مزيد؟ فيضع الرب تبارك وتعالى قدمه عليها فتقول: قط قط.›

"'Cehennem'e doldun mu?' denilir. O da: 'Daha var mı?' der. Bunun üzerine Rab *Tebâreke ve Te'âlâ* **ayağını onun üzerine koyar ve 'Yeter, kafi' der."**

Lafız Buhârî'nindir. İbn Ebî 'Âsım'ın *es-Sunne* üzerine ta'lîkine (525-526) bakılabilir. Orada başka lafızlarda var. Yine orada (531-534) Enes b. Mâlik ﷺ hadisinden bir şahidi var.

Onlardan hiçbirşeyi reddetmeyiz.

ونعلمُ أن ما جاء به الرسول حق إذا كانت بأسانيد صحاح،

İsnadı sahih olduğunda Rasûl ﷺ'den gelmiş olan şeyin hak olduğunu biliriz.

ولا نرد على رسول الله ﷺ قوله،

Rasûlüllâh ﷺ'e karşı sözünü geri çevirmeyiz.

ولا يُوصف الله تعالى بأكثر مما وَصَفَ به نفسه، أو وصفه به رسوله بلا حَدٍّ ولا غاية:

Kendisini vasfetmiş olduğu şeylerden veya Rasûlü ﷺ'in O'nu vasfetmiş olduğu şeylerden daha fazlasıyla hadsiz ve gayesiz bir şekilde Yüce Allah vasfolunmaz.

﴿...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ.﴾ [الشورى ١١]

'Hiçbir şey onun benzeri gibi değildir. O, semi' ve basir'dir.' (Şûrâ 11)

ولا يبلغ الواصفون صفته وصفاته منه،

Vasfediciler O'nun sıfatına ulaşamazlar. O'nun sıfatları ondandır.

ولا نتعدى القرآن والحديث، فنقول كما قال،

Kur'ân ve hadisi aşmayız. Onun dediği gibi deriz.

ونَصِفُه كما وصف نفسه ولا نتعدى ذلك،

O nasıl kendini vasfetmişse biz de O'nu öyle vasfederiz. O'nu aşmayız.

نؤمن بالقرآن كله محكمه ومتشابهه،

Muhkemi ve Müteşabihi ile Kur'ân'ın tümüne inanırız.

ولا نزيل عنه صفةً من صفاته لشناعة شنعت.

Çirkin görülmüş bir fenalık sebebiyle O'nun sıfatlarından birini izale etmeyiz."

[٣٤] وذكر شيخ الإسلام أبو الحسن علي بن أحمد بن يوسف القرشي الهكاري قال: أنبأنا أبو القاسم عبد الله بن الحسن بن محمد بن الخلال حدثنا محمد بن العباس [المخلص] أنبأنا أبو بكر بن [أبي] داود حدثنا الربيع بن سليمان قال:

[34] Şeyhu'l-İslâm Ebû'l Hasen 'Alî b. Ahmed b. Yûsuf el-Kuraşî el-Hakkârî şöyle zikretti. Dedi ki: Bize Ebû'l Kâsım 'Abdullah b. Hasen b. Muhammed b. Hallâl haber verdi. Dedi ki: Bize Muhammed b. el-'Abbâs [el-Muhlis] tahdis etti. Dedi ki: Bize Ebû Bekir b. [Ebî] Dâvud haber verdi. O da dedi ki: Bize Rebi' b. Suleymân tahdis etti ve dedi ki:

سألتُ الشافعي ﷺ عن صفات من صفاتِ الله تعالى. فقال:

"Yüce Allah'ın sıfatlarından bazıları hakkında İmâm Şâfi'î ﷺ'ya sordum. Şöyle dedi:

حرامٌ على العقول أن تمثل الله تعالى، وعلى الأوهام أن تحده، وعلى الظنون أن تقطع، وعلى النفوس أن تفكر، وعلى الضمائر أن تعمق، وعلى الخواطر أن تحيط، وعلى [العقول] أن تعقل إلا ما وصف [به] نفسه [في كتابه] أو على لسان نبيه ﷺ.

'Akıllarda Allah'ın sıfatlarını temsilleştirmek, vehimlerde onları tahdid edip/sınırlayıp zanlarda onları tahlil etmek, nefislerde onları tefekkür edip kalplerde onlar üzerinde derinleşmek, hatırlarda onları kuşatıp [akıllar]da o sıfatları akletmek, [Allah'ın Kitâbı'nda] ve Nebisî ﷺ'in lisanı üzere kendisini vasfetmiş oldukları hariç haramdır.'"

[٣٥] وقال يونس بن عبد الأعلى:

[35] Yûnus b. 'Abdila'lâ şöyle dedi:

سمعتُ أبا عبد الله محمد بن إدريس الشافعي يقول وقد سُئل عن صفات الله تعالى وما يُؤمن به. فقال:

Ebû 'Abdillah Muhammed b. İdrîs eş-Şâfi'î'ye Yüce Allah'ın sıfatları ve inanılması gereken şeyler hakkında sorulmuştu. O'nu şöyle cevap verirken işittim:

لله تعالى أسماء وصفات جاء بها كتابه وأخبر بها نبيُّه ﷺ.

Yüce Allah'ın Kitâbı'nda gelmiş ve Nebîsi ﷺ'in haber vermiş olduğu isim ve sıfatları vardır.

لا يسع أحداً مِنْ خلقِ الله تعالى قامت عليه الحجةُ ردها،

Kendisine delil sunulduktan sonra onları reddetmek Yüce Allah'ın mahlukatından kimseye caiz değildir.

لأن القرآن نزل بها وصح عن رسول الله ﷺ القولُ بها،

Çünkü Kur'ân onları indirmiş ve bu konudaki kaviller Rasûlüllâh ﷺ'den sahih olarak rivayet olunmuştur.

فإن خالف ذلك بعد ثبوت الحجة عليه فهو كافر بالله تعالى،

Kendisine huccet sabit olduktan sonra kim bunlara muhalefet ederse o, Yüce Allah'ı inkar eden bir kafir olur.

فأما قبل ثبوت الحجة عليه من جهة الخبر فمعذورٌ بالجهل،

Fakat kendisine huccet sabit olmadan önce (böyle bir muhalefette bulunmasına) gelince haberin kendisine ulaşmamış olması yönünden mazurdur.

لأن عِلْمَ ذلك لا يُدرك بالعقل ولا بالرؤية ولا بالفكر.

Çünkü bunların ilmine akılla, re'y/şahsî görüş ve fikirle ulaşılamaz.

[٣٦] وقال ابن وضاح:

[36] Ve İbn Vaddâh şöyle dedi:

كل مَنْ لقيتُ من أهل السنة يُصدِّقُ بها لحديث التنزل. وقال ابن معين:

"Ehli Sünnet'ten tüm ulaşıp görüştüklerim 'Nuzûl Hadisi'ni tasdik ediyordu. İbn Ma'în şöyle dedi:

صدق به ولا تصفه. وقال:

'Onu tasdik et ve başka bir şeyle onu vasfetme.' Ve yine şöyle dedi:

أقروه ولا تحدوه.

'Onu kabul ediniz ve onu tahdid etmeyiniz / sınırlamayınız.'"[36]

---

[36] Bunu isnadıyla birlikte İbn 'Abdilberr, *et-Temhîd* (7/151)'de İbn Vaddâh'dan aktardı. İbn Vaddâh şöyle dedi:

"سألت يحيى بن معين عن التنزل؟ فقال: ولا تحد فيه بقول، كل من لقيت من أهل السنة يصدق بحديث التنزل.

قال: وقال لي ابن معين: صَدِّق به ولا تصفه.

Nuzûl Hadisi hakkında Yahyâ b. Ma'în'e sordum. Şöyle cevap verdi: 'Onu kabul edin fakat herhangi bir sözle onu tahdidde bulunmayın. Ehli Sünnet'ten

[٣٧] ورُوي عن الحسن البصري أنه قال:

[37] Hasan el-Basrî'den şöyle demiş olduğu rivayet olundu:

لقد تكلم مطرفٌ على هذه الأعواد بكلامٍ ما قيل قبله ولا يُقال بعده.

'Mutarrif bu dalda kendinden önce denilmemiş ve kendinden sonra da denilmeyecek bir söz söyledi.'

قالوا: وما هو يا أبا سعيد؟!! قال: [قال]:

(Oradakiler): 'Ya Ebâ Sa'îd nedir o?' dediler. (Hasan el Basrî de) şöyle cevap verdi: '[Dedi ki]:

الحمد لله الذي مِنَ الإيمان به الجهلُ بغير ما وصف به نفسه.

Kendisini vasfetmiş olduğu şeyin dışındakini bilmemek imandan olan Allah'a hamdolsun.'"[37]

Nuzûl hadisi hakkında Yahyâ b. Ma'în'e sordum. Şöyle cevap verdi. 'Onu kabul edin ve onun hakkında herhangi bir tahdidde bulunmayın."'

Ben de (yani İbn Kudâme'nin eserini tahkik eden Bedr b. 'Abdullah el-Bedr) derim ki: Görünen o ki burada bir sakt (düşme) vardır (yani kelimeler yazılmamış, atlanmış) ve bu (*Zemmu't-Te'vîl* adlı) kitabımızda iki rivayet bir birine yedirilmiş, geçirilip karıştırılmıştır. Allah en iyi bilendir.

[37] İbn 'Abdilberr, *et-Temhîd* (7/146-147)'de şu kaville ta'lik etti: 'İbnu'l-Mâcişûn'dan şöyle dediği rivayet edildi: Bana sika ravi, sika raviden o da Hasen'den... haber verdi.'

[٣٨] وقال سحنون: مِنَ العلم بالله السكوتُ عن غير ما وصف به نفسه.

[38] Ve Sehnûn şöyle dedi: 'Kendisini vasfetmiş olduğu şeylerin dışındakiler hakkında sükût etmek Allah'ı bilmektendir.'[38]

[٣٩] أخبرنا أبو الحسن سعد الله [بن] نصر بن الدجاجي الفقيه قال: أنبأنا الإمام الزاهد أبو منصور محمد بن أحمد الخياط أنبأنا أبو طاهر عبد الغفار بن محمد بن جعفر أنبأنا أبو علي بن الصواف أنبأنا بشر بن موسى أنبأنا أبو بكر عبد الله بن الزبير الحميدي قال:

[39] Bize Ebû'l-Hasen Sa'dullâh b. Nasr b. ed-Decâcî el-Fakîh haber verdi. Dedi ki: Bize İmâm Zâhid Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed el-Hayyât haber verdi. (O da dedi ki:) Bize Ebû Tâhir 'Abdulgaffâr b. Muhammed b. Ca'fer haber verdi. (O da dedi ki:) Bize Ebû 'Alî b. es-Savvâf haber verdi. (O da dedi ki:) Bize Bişr b. Mûsa haber verdi. (O da dedi ki:) 'Bize Ebû Bekir 'Abdullah b. Zubeyr el-Humeydî haber verip şöyle dedi:

أصول السنة... فذكر أشياء ثم قال: وما نطق به القرآنُ والحديث

[38] İbn 'Abdilberr, *et-Temhîd* (7/146).

'Sünnet'in esasları... (burada) bazı şeyler zikredip şöyle dedi: Kur'ân'ın ve hadisin zikretmiş olduğudur.

مثل: ﴿ وَقَالَتْ الْيَهُودُ يَدُ اللهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ...﴾ [المائدة ٦٤]

Örneğin: *"Yahûdîler dediler ki: 'Allah'ın eli bağlıdır. (Bu sözlerinden ötürü) elleri bağlanasıcalar.'"* (Mâ'ide 5/64)

ومثل: ﴿...وَالسَّماوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ...﴾ [الزمر ٦٧]

Yine örneğin: *'Gökler sağ elimde dürülmüştür.'* (Zumer 39/67)

وما أشبه هذا من القرآن والحديث لا نزيد فيه ولا نفسره،

Ve Kur'ân ve hadisten buna benzer şeyler hakkında ne bir ziyade de bulunur ve ne de onları tefsir ederiz.

ونقف على ما وقف عليه القرآن والسنة،

Kur'ân ve Sünnet'in durduğu (tevakkuf ettiği) yerde biz de dururuz.

ونقول: ﴿ الرَّحْمَانُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى.﴾ [طه: ٥]

Ve *'Rahmân arşa istivâ etmiştir'* (Taha 20/5) deriz.

ومن زعم غير هذا فهو معطل جهمي.

Kim bunun dışında bir şey idda ederse o Cehmî bir Mu'attıldır. (Yani Yüce Allah'ın sıfatlarının içini mana oarak boşaltıp iptal eden Cehmiler'dedir.)[39]

[٤٠] أخبرنا يحيى بن محمود إجازة قال: أنبأنا جدي الحافظ أبو القاسم قال:

[40] Bize Yahyâ b. Mahmûd icazeten haber verdi. Dedi ki: Bize dedem Hâfız Ebû'l-Kâsım haber verdi. Dedi ki:

ما جاء في الصفات في كتاب الله تعالى أو رُوِيَ بالأسانيد الصحيحة فمذهبُ السلف رحمة الله عليهم إثباتُها وإجراؤُها على ظاهرها ونفي الكيفية عنها،

*Selef*in Mezhebi *rahmetu'llâhi 'aleyhim* sıfatlar hakkında Allah'ın Kitâbı'nda gelmiş olan veya sahih isnatlarla rivayet edilmiş olan şeyleri ispat edip zahiri üzere icra keyfiyeti bunlardan nefyetmektir.

لأن الكلام في الصفات فرعٌ على الكلام في الذات، وإثباتُ الذات إثباتُ وجودٍ لا إثبات كيفية،

---

[39] Onun bu sözünü Zehebî, *Tezkîratu'l-Huffâz*'da (2/414) İsmâ'îl b. 'Abdurrahmân'dan o da musannıftan şeklinde isnadıyla birlikte aktardı. Onun akidesi *Musnedu'l-Humeydî*'nin (2/546-548) sonunda zikredilmiştir.

Zira sıfatlar hakkındaki kelam zât hakkındaki kelâma göre fer'îdir. Zâtın ispatı (Yani Yüce Allah'ın zâtının ispatı) vücudun (varlığının) ispatıdır, yoksa keyfiyetin ispatı değildir.

فكذلك إثبات الصفات، وعلى هذا مضى السلفُ كلهم،

Sıfatların ispatı da aynı şekildedir. *Selef*'in tümü bunun üzerinde ilerledi.

وقد سبق ذكرنا لقول مالك حين سُئل عن كيفية الاستواء.

*İstivâ'*nın keyfiyeti hakkında sorulduğunda Mâlik (b. Enes'in) kavlini daha önce zikretmiştik.

[٤١] وروى قرة بن خالد عن الحسن عن أمه عن أم سلمة أنها قالت في قول الله تعالى: ﴿الرَّحْمَانُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى.﴾ [طه: ٥]:

[41] Kurra b. Hâlid, Hasen'den o da annesinden o da Umm Seleme ﵂'dan rivayet ettiğine göre (Umm Seleme) ﵂, Yüce Allah'ın: *'Rahmân arşa istivâ etmiştir'* (Taha 20/5) ayeti hakkında şöyle demiştir:

الاستواء غير مجهول، والكيف غير معقول، والإقرار به إيمانٌ والجحود له كفر.

'İstivâ' meçhul değildir. Keyfiyeti akledilebilir değildir. Onu kabul etmek (*İstivâ*"yı kabul) iman, inkarı ise küfürdür.'[40]

[٤٢] وقال ربيعة بن أبي عبد الرحمن:

[42] Rabî'a b. Ebî 'Abdirrahmân şöyle dedi:

الاستواء غير مجهول، والكيف غير معقول، ومِنَ الله الرسالة، ومنَ الرسول البلاغ، وعلينا التصديق.

'İstivâ' meçhul değildir. Keyfiyeti akledilebilir değildir. Risalet, Allah'tandır; tebliğ de Rasûl'dendir. Bize düşen ise tasdiktir.'[41]

---

40 Lâlekâ'î (no: 633)'te ondan d

[٤٣] وهذه الأقوال الثلاثة متقاربة المعنى واللفظ،

[43] Bu üç kavil mana ve lafız olarak birbirine yakındır.

فمِنَ المحتمل أن يكون ربيعة ومالك بلغهما قولُ أم سلمة فاقتديا بها وقالا مثل قولها لصحته وحسنه وكونه قول إحدى أزواج النبي ﷺ،

Umm Seleme annemizin ﵂ sözünün Rabî'a ve Mâlik'e ulaşmış olması ve onların da sıhhati, güzelliği ve Nebî ﷺ'in hanımlarından birinin sözü olması sebebiyle ona uyup onun sözü gibi söylemiş olmaları ihtimal dahilindedir.

ومن المحتمل أن يكون الله تعالى وفقهما للصواب وألهمهما من القول السديد مثل ما ألهمها.

Yine Yüce Allah'ın o ikisini (Rabî'a ve Mâlik'i) doğruya muvaffak kılıp (Annemiz Umm Seleme ﵂'ya) ilham ettiği gibi dosdoğru sözü onlara da ilham etmiş olması da muhtemeldir.[42]

---

42 Bu sözün Umm Seleme ﵂'dan naklinin sübutunun sabit olmadığını daha önce beyan etmiştik.

[٤٤] وقولهم ‹ **الاستواء غير مجهول** › أي غير مجهول الوجود،

[44] Ve: ***'İstivâ'* meçhul değildir'** sözlerine gelince bunun manası *'istivâ"*nın varlığı (var olduğu) meçhul değildir' demektir.

لأن الله تعالى أخبر به، وخَبَرُه صدق يقيناً لا يجوز الشك فيه، ولا الإرتياب فيه،

Çünkü Yüce Allah onu haber vermiştir. Yüce Allah'ın haber vermesi ise hakkında ne bir şek ve ne de bir şüphenin caiz olmadığı yakînî doğrudur.

فكان غير مجهول لحصول العلم به، وقد روي في بعض الألفاظ ‹ **الاستواء معلوم.** ›

Meçhul olmaması onunla ilgili ilmi elde etmek dolayısıyladır. Bazı lafızlarda: ***'İstivâ'* ma'lumdur'** şeklinde de rivayet edilmiştir.

[٤٥] وقولهم ‹ **الكيف غير معقول** › لأنه لم يرد به توقيف ولا سبيل إلى معرفته بغير توقيف.

[45] Ve: **'Keyfiyeti akledilebilir değildir'** sözüne gelince; çünkü bu konuda (keyfiyeti konusunda) bir nass gelmemiştir. Nass dışında onu bilmenin bir yolu yoktur.

[٤٦] والجحود به كفر لأنه رَدٌّ لخبر الله،

[46] Ve onu inkar etmek (yani: *İstivâ"*nın olduğunu inkar etmek) küfürdür. Çünkü bunu yapmak Allah'ın haberini reddetmek demektir.

وكفرٌ بكلام الله، ومَنْ كفر بحرفٍ متفق عليه فهو كافر؛

Ve yine Allah'ın kelamını inkar etmek demektir. Kim üzerinde ittifak edilmiş olan bir harfi bile inkar etse kafir olur.

فكيف بمن كفر بسبع آيات ورد خبر الله تعالى في سبعة مواضع من كتابه، والإيمان به واجب لذلك.

Peki bu konudaki yedi ayeti inkar edip Yüce Allah'ın verdiği haberi reddedenin durumu nasıl olur! Bundan dolayı ona iman etmek vaciptir.

[٤٧] و ‹ السؤال عنه بدعة ›

[47] Ve: **'Onun hakkında soru sormak bid'attir.'**

لأنه سؤالٌ عما لا سبيل إلى علمه ولا يجوز الكلام فيه ولم يسبق في ذلك في زمن رسول الله ﷺ ولا من بعده من أصحابه.

Çünkü onun hakkında soru sormak bilinmesine hiçbir yol olmayan, hakkında kelam etmenin caiz olmadığı, ne Rasûlüllâh ﷺ zamanında ne de ondan sonraki ashabı

zamanında geçmemiş bir şey hakkında soru sormak demektir.

[٤٨] فقد ثبت ما ادعيناه من مذهب السلف رحمة الله عليهم بما نقلناه عنهم جملة وتفصيلاً،

[48] *Selef*'in Mezhebi *-rahmetu'llâhi 'aleyhim-* hakkında iddia ettiğimiz şeyler cümleten (topluca) ve tafsili (ayrıntılı) olarak kendilerinden aktardığımız şekilde sabit olmuştur.

واعتراف العلماء من أهل النقل كلهم بذلك ولم أعلم عن أحدٍ منهم خلافاً في هذه المسألة،

Nakil ehlinden ulemanın tümünün kabulü de bu yöndedir. Bu meselede onların hiçbirinden gelmiş aykırı bir şey bilmiyorum.

بل قد بلغني عمن يذهب إلى التأويل لهذه الأخبار والآيات الاعترافُ بأن مذهبَ السلف فيما قلناه،

Bilakis te'vîl yoluna gidenlerden bana ulaştığına göre onlar da bu haberler ve ayetler hakkında *Selef*'in Mezhebi'nin dediğimiz şekil üzere olduğunu itiraf etmişlerdir.

ورأيت لبعض شيوخهم في كتابه قال:

Onların şeyhlerinden birinin kitabında şöyle dediğini gördüm:

اختلف أصحابُنا في أخبار الصفات، فمنهم من أَمَرَّها كما جاءت من غير تفسيرٍ ولا تأويلٍ مع نفي التشبيه عنها، وهو مذهب السلف.

'Ashabımız sıfatlarla ilgili haberler konusunda ihtilaf etti. Kimi bunları geldiği gibi tefsir ve te'vîlsiz bir şekilde teşbihide nefyederek kabul etti. Bu, *Selef*'in Mezhebi'dir.'

فحصل الإجماع على صحة ما ذكرناه، والحمد لله.

Böylece zikretmiş olduklarımızın sıhhati üzerinde icma' hasıl olmuş oldu. Hamd sadece Allah'adır.

الباب الثاني

[İKİNCİ BAB]

في بيان وجوب اتباعهم والحث على لزوم مذهبهم وسلوك سبيلهم وبيان ذلك من الكتاب والسنة وأقوال الأئمة.

*SELEF'*E UYMANIN VÜCÛBUNU BEYAN, MEZHEPLERİNE VE YOLLARINA GİRMEYE TEŞVİK VE BUNU KİTÂB, SÜNNET VE İMAMLARIN SÖZLERİNDEN BEYAN HAKKINDA

[٤٩] وأما الكتاب فقول الله تعالى:

[49] Kitâb'a gelince (Kitâb'dan delil) Yüce Allah'ın şu kavlidir:

﴿ وَمَنْ يُشَاقِقْ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَآءَتْ مَصِيراً. ﴾ [النساء ١١٥]

'Hidayet kendisine apaçık belli olduktan sonra her kim Rasûle karşı çıkar ve müminlerin yolundan başkasına uyarsa onu döndüğü şeye çeviririz ve cehenneme sokarız. O ne kötü dönüş yeridir.' (Nisâ' 4/115)

فتوعد على اتباع غير سبيلهم بعذاب جهنم، ووعد متبعهم بالرضوان والجنة فقال تعالى:

Yüce Allah bu kavlinde onların yolları dışında bir yola uymaya karşın Cehennem Azabı'yla tehdit ediyor. Ve onlara (*Selef*'e) uyanları Rıdvân (Allah'ın rızası) ve Cennet'le müjdeliyor:

﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ... ﴾ [التوبة ١٠٠]

'(İslâm'a hizmette) öne geçen Muhacirler ve Ensâr ile iyilikte onlara uyanlar var ya Allah onlardan râzı olmuştur. Ve onlar da Allah'dan râzı olmuşlardır.' (Tevbe 9/100)

فوعد المتبعين لهم بإحسان بما وعدهم به من رضوانه وجنته والفوز العظيم.

Onlara ihsanda uyanlara onlara vadetmiş olduğu Rıdvânı'nı, Cenneti'ni ve büyük kurtuluşu vaad etti.

[٥٠] ومن السنة قول النبي ﷺ:

[50] Nebî ﷺ'in şu sözü Sünnet'ten (delili)dir:

« عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الخلفاء الراشدين المهديين من بعدي، عَضُّوا عليها بالنواجذ،

'Size Sünneti'me ve benden sonra doğru yolu göstericiler olan Raşid halifelerin sünnetine sarılmanızı tavsiye ederim. Bunlara azı dişlerinizle yapışın.

وإياكم ومحدثات الأمور، فإن كل محدثةٍ بدعةٌ، وكل بدعةٍ ضلالة.›

İşlerin sonradan ihdas edilenlerinden sizi sakındırırım. Şüphesiz sonradan ortaya çıkan herşey bid'attir ve her bid'at dalâlettir (sapıklıktır).'[43]

[٥١] فأمر بالتمسك بسنة خلفائه كما أمر بالتمسك بسنته،

[51] Rasûlüllâh ﷺ tıpkı kendi Sünneti'ne yapışmayı emrettiği gibi halifelerinin sünnetine yapışmayı da emretti.

وأخبر أن المحدثات بدعٌ وضلالة

Ve sonradan ortaya çıkmış şeylerin bid'at ve dalâlet olduğunu haber verdi.

وهو ما لم يُتَّبَعْ فيه سنةُ رسول الله ولا سنة أصحابه.

Ve o (yani bid'at ve dalâlet) içinde Rasûlüllâh ﷺ'in Sünneti'ne ve ashâbının sünnetine uyulmamış olan şeydir.

[43] Ahmed (4/126-127); Ebû Dâvud (4607) ve Tirmizî (2676) tahrîc etmiştir. Hadis **sahih**tir. *Miftâbu'l-Cenne* üzerine ta'like bakılabilir.

[٥٢] وعن عبد الله بن عمرو ﷺ قال قال رسول الله ﷺ:

[52] 'Abdullah b. 'Amr ﷺ'dan rivayet olunduğuna göre şöyle dedi: Rasûlüllâh ﷺ şöyle buyurdu:

‹ ليأتين على أمتي ما أتى على بني إسرائيل حذوا النعل بالنعل؛

'Hiç şüphe yok ki İsrâ'îloğullarının başına gelenin tıpa tıp aynısı benim ümmetimin de başına gelecektir.

حتى لو كان فيهم من يأتي أمه علانيةً لكان في أمتي مَنْ يفعل ذلك،

O kadar ki onların içinden açıkça annesiyle zina eden biri çıksa bunun aynısını benim ümmetim içinden de işleyen birisi olacaktır.

إن بني إسرائيل افترقوا على ثنتين وسبعين فرقة ويزيدون عليها ملة.›

Şüphesiz İsrâ'îloğulları yetmiş iki fırkaya ayrıldılar ve onun üzerine bir fırka daha eklediler (yetmiş üç fırka oldular).'[44]

وفي رواية: ‹ **وأمتي ثلاثاً وسبعين مِلَّةً كلها في النار إلا واحدة.›**

قالوا: يا رسول الله، من الواحدة؟ قال: ‹ **ما أنا عليه وأصحابي.›**

---

[44] Bu rivayeti el-Âcurrî, *eş-Şerî'a* (sy. 15)'de tahrîc etti.

Bir rivayette şöyledir: **'Ümmetim yetmiş üç fırkadır, biri dışında hepsi Cehennem'dedir.'** Dediler ki: 'Ya Rasûlâllâh! O fırka kimlerdir?' Rasûlüllâh ﷺ buyurdular ki: **'Benim ve ashâbımın üzerinde olduğu şeydir.'**[45]

وفي رواية: ‹الذي أنا عليه وأصحابي.›

Bir başka rivayette: **'Benim ve ashâbımın yolu üzere olandır.'**[46]

[٥٣] فأخبر النبي ﷺ أن الفرقة الناجية هي التي تكون على ما كان عليه هو وأصحابه،

[53] Nebî ﷺ kurtuluşa eren fırkanın, kendi ve ashâbının yolu üzere olanlar olduğunu haber verdi.

فمتبعهم إذاً يكون من الفرقة الناجية لأنه على ما هم عليه ومخالفهم من الاثنتين والسبعين التي في النار،

Öyleyse onlara uyan kurtuluşa eren fırkadan olur. Çünkü o kişi onların yolu üzeredir. Ve onlara muhalefet eden ise Cehennem'e girecek olan yetmiş iki fırkadandır.

---

45 Bu rivayeti az sonra tahrîcde zikredeceğimiz tüm kaynaklar rivayet etti.

46 Tirmizî (2641); İbn Nasr el-Mervezî, *es-Sunne* (62); İbn Vaddâh (sy. 85); el-Âcurrî, (sy. 15-16); Hâkim, (1/129); el-Lâlekâ'î (147). İsnadında 'Abdurrahmân b. Ziyâd b. En'am el-İfrikî vardır ki hıfzında zayıf biridir. *Takrîb*'de de aynı şekilde denmiştir. Tirmizî şöyle dedi: 'Bu müfessir garib bir hadistir. Bu yön dışında bunun benzerini bilmiyoruz.' Bu hadisin iki tariki vardır. Zayıflıkları sebebiyle bu hadis kuvvetli hale gelemiyor. Fakat hadisin aslı olan fırkalara ayrılma meselesi sabittir. *es-Sahîh*'e bakınız (203-204).

ولأن مَنْ لم يتبع السلف رحمة الله عليهم وقال في الصفات الواردة في الكتاب والسنة قولاً من تلقاء نفسه لم يسبقه إليه السلفُ فقد أحدث في الدين وابتدع،

Çünkü kim *Selef*'e *-rahmetu'llâhi 'aleyhim-* uymaz ve Kur'ân ile Sünnet'te varid olmuş sıfatlar hakkında *Selef*'in söylememiş olduğu bir sözü kendi hevasından söylerse dinde yeni bir iş ve bid'at ihdas etmiş olur.

وقد قال النبي ﷺ: **‹ كل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة.›**

Çünkü Nebî ﷺ:

'Sonradan ihdas edilmiş herşey bid'attir ve her bid'at de sapıklıktır'[47] buyurmuştur.

[٥٤] وروى جابر قال: كان رسول الله ﷺ يقول:

[54] Câbir ؓ'dan rivayet edildiğine göre o şöyle dedi: "Rasûlüllâh ﷺ şöyle diyordu:

‹ أما بعد، فأحسن الحديث كتاب الله، وخير الهدي هدي محمد ﷺ، وشر الأمور محدثاتها، وكل بدعة ضلالة.›

---

[47] Bu hadisi Nesâ'î (3/188) ve Beyhakî, *es-Sunen* (3/214)'te Câbir ؓ hadisinden tahric etti. İsnadı **sahih**tir. Müslim (2/592)'de lafzı hariç aynı tarikten tahric etti. Bunun ilk yarısını aynı şekilde Câbir ؓ hadisinden Ahmed (3/371) tahric etti. İsnadı **sahih**tir.

'Sonrasına gelince, sözlerin en güzeli Allah'ın Kitâbı'dır. Yolların en hayırlısı Muhammed ﷺ'in yoludur. İşlerin en şerlisi sonradan ihdas edilenlerdir. Her bid'at sapıklıktır.'"

أخرجه مسلم في صحيحه.

Müslim, *Sahîh*'inde tahric etmiştir.[48]

[٥٥] وعن عائشة رضي الله عنها قالت: قال رسول الله ﷺ:

[55] 'Â'işe ﵂'dan şöyle dediği rivayet olunmuştur: 'Rasûlüllâh ﷺ şöyle buyurdu:

‹ مَنْ أحدث في أمرنا ما ليس منه فهو رد.› يعني مردود.

'Kim şu işimizde ondan olmayan bir şeyi ihdas ederse o reddedilmiştir.' [49]

Yani reddolunmuştur.

---

[48] *Sahîhu Muslim* (2/592); Ahmed (3/31). Ahmed'in lafzı şöyledir:

‹ فإن أصدق الحديث... وإن أفضل الهدي...›

'Sözlerin en doğrusu... ve yolların en faziletlisi...'
Beyhakî (3/213)'de tahric etmiştir ve lafzı şöyledir:

‹ أفضل الحديث...›

'Sözlerin en faziletlisi...'

[49] Buhârî (5/301); Müslim (3/1343); Ahmed (6/240, 270). Bu konuda (Buhârî'nin kitabı olan) *Halku Ef'âli'l 'İbâd*'ın ta'likine (214) ve *Gâyetu'l-Merâm fi tahrîci Ahadîsi'l Helâl ve'l Harâm* (sy. 19)'a bakılabilir.

[٥٦] وروى عبد الله بن عُكيم قال: كان عمر -يعني بن الخطاب- ﷺ يقول:

[56] 'Abdullah b. 'Ukeym'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

'Umer (Yani: Hattâb'ın oğlu) ﷺ şöyle diyordu:

إن أصدق القيل قيل [الله]، ألا وإن أحسن الهدي هدي محمد، وشر الأمور محدثاتها، وكل محدثة ضلالة.

'Sözlerin en doğrusu [Allah'ın] sözüdür. Dikkat edin! Şüphesiz yolların en güzeli Muhammed'in yoludur, işlerin şerlisi sonradan ihdas edilenlerdir. Sonradan ihdas edilen her şey sapıklıktır.'[50]

---

50 İbn Nasr, *es-Sunne* (78); İbn Vaddâh (55); Lâlekâ'î (100) ve İbn 'Abdilberr, *el-Câmi'* (1/158)'de yakın lafızlarla Sufyân b. Uyeyne - Hilâl el-Vezân- 'Abdullah b. 'Ukeym tarikinden tahric etmişlerdir. İsnadı **sahih**tir. İbn Vaddâh'ın lafzı şöyledir:

شر الأمور محدثاتها، ألا وإن كل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار.

'İşlerin en kötüsü sonradan ihdas olunanlardır. Dikkat edin! Şüphesiz sonradan ihdas olunan herşey bid'attir. Her bid'at sapıklık ve her sapıklık da ateştedir.'

[٥٧] وعن الأسود بن هلال قال: قال عبد الله -يعني بن مسعود- رضي الله عنه:

[57] Esved b. Hilâl'den rivayet edildiğine göre o şöyle dedi:

'Abdullah -yani İbn Mes'ûd- ﷺ şöyle dedi:

إن أحسن الهدي هدي محمد ﷺ، وإن أحسن الكلام كلام الله، وإنكم ستُحدثون ويُحدثُ لكم، وكل محدثة ضلالة، وكل ضلالة في النار.

'Yolların en güzeli Muhammed ﷺ'in yoludur. Kelâmın en güzeli de Allah'ın kelâmıdır. Şüphesiz siz bid'atlar ihdas edeceksiniz ve sizin için bid'at ihdas edilecektir. Sonradan ihdas edilen her şey sapıklık, her sapklık da ateştedir.'[51]

[51] Bu tarikten onu tahric eden birine ulaşamadım. Fakat: (إنكم ستُحدثون ويُحدثُ لكم) **'Şüphesiz siz bid'atlar ihdas edeceksiniz ve sizin için de bid'at ihdas edilecek'** kavli hariç yakın lafızlarla birçok tarikten gelmiştir. *Halku Ef'âli'l 'İbâd* üzerine yapılan ta'like (97) bakılabilir. Zikredilenin yarısı Dârimî (174)'de vârid olmuştur. Senedde İbn Mes'ûd ﷺ ile ondan rivayette bulunan ravi A'meş arasında *inkıta'*/kopukluk mevcuttur.

[٥٨] وقال عبد الله: اتبعوا ولا تبتدعوا، فقد كفيتم، وكل بدعة ضلالة.

[58] 'Abdullah şöyle dedi:

'Tâbi olun, bid'at çıkarmayın bu size kâfi gelir. (Bununla korunur ve kurtulursunuz.) Her bid'at sapıklıktır.'[52]

[٥٩] وقال: إناَّ نقتدي ولا نبتدي، ونتبع ولا نبتدع، ولن نضل ما تمسكنا بالأثر.

[59] Yine şöyle dedi: 'Biz boyun eğiyor ve muhalefet etmiyoruz. Tâbi oluyor, bid'at çıkarmıyoruz. Ve *Eser*'e (hadisler ve haberlere) yapıştığımız sürece de asla sapıtmayacağız.'[53]

---

52 Bu rivayeti Veki', *ez-Zuhd* (315)'te tahric etti. Ondan da Ahmed (2/110), İbn Vaddâh (13), İbn Nasr (81) ve Taberânî, *el-Kebîr* (9/168 no: 8770) rivayet etmişlerdir. Yine bu rivayeti: (كل بدعة ضلالة) **'Her bid'at sapıklıktır'** kavli olmaksızın Dârimî (211) ve Beyhakî, *el-Medhal*'de (204) tahric etmiştir. Hepsi de A'meş - Habîb b. Ebî Sâbit - Ebû 'Abdirrahmân es-Sulemî - İbn Mes'ûd ﷺ'nun tarikindendir. Seneddeki Habîb b. Ebî Sâbit, *Takrîb*'de de belirtildiği gibi: 'çokça irsal ve tedlis yapan' bir ravidir. Bu isnad *'an 'ane* lafızlarıyla rivayet edilmiştir.
Yine bu rivayeti **hasen** bir isnadla Ebû Heyseme, *el-'İlim* (54)'te tahric etmiştir. Yine: (اتبعوا ولا تبتدعوا) **'Tâbi olun, bid'at çıkarmayın'** kavlini Beyhakî, *el-Medhal*'de (203) tahric etmiştir. İsnadı **sahih**tir.

53 Bu rivayeti Lâlekâ'î (105,106) tahric etmiitir. İsnadı **zayıf**tır. İsnadında Ebû Ca'fer er-Râzî bulunmaktadır. *Takrîb*'de de bildirildiği gibi kendisi hıfzı kötü saduk bir ravidir.

[٦٠] وقال رحمة الله عليه: عليكم بالعلم قبل أن يُقبض، وقبضُه أن يذهب أهله،

[60] Yine *Allah kendisine rahmet etsin* o şöyle dedi: 'Çekip alınmadan önce size ilmi tavsiye ederim. Onun çekilip alınması ilim ehlinin gitmesidir.

وإنكم ستجدون قوماً يزعمون أنهم يدعون إلى كتاب الله وقد نبذوه وراء ظهورهم،

Şüphesiz siz Allah'ın Kitâbı'na çağırdıklarını iddia eden bir kavme rast geleceksiniz. Oysa onlar Allah'ın Kitâbı'nı arkalarına atmaktadırlar.

فعليكم بالعلم وإياكم والبدع، وإياكم والتنطع وإياكم والتعمق وعليكم بالعتيق.

Size ilmi tavsiye eder ve bid'atlardan sakınmanızı öğütlerim. Sizi dik kafalılıktan ve her şeyin derinine inmekten sakındırırım. Size *'atîk* (eski, kadim) olanı tavsiye ederim.'[54]

[54] Bu rivayeti Beyhakî, *el-Medhal*'de (388) farklı tertipte fakat yakın lafızlarla tahric etmiştir. İsnadı **sahih**tir. Başka bir tarikten de rivayet olunmuştur. Bunun için *el-Bida' ve'n-Nehyu 'anha* isimli eserin ta'likine (59) bakınız.

[٦١] وقال: أنا لغير الدجال أخوف عليكم من الدجال أمورٌ تكون من كبرائكم،

[61] Yine o şöyle demiştir: 'Ben sizin hakkınızda Deccâl dışında, büyüklerinizden (ileri gelenlerinizden) sâdır olacak işlerden Deccâl'den daha fazla korkuyorum.[55]

فأيما مُرَيّةٍ أو رُجيل أدركه ذلك الزمان فالسمت الأول، فإناً اليوم على السنة.

Hangi kişi veya adam o zamana erişirse ilk yolu izlesin. Biz bugün Sünnet üzereyiz.[56]

[٦٢] وقال ابن مسعود: من كلن منكم متأسياً فليتأسى بأصحاب رسول الله ﷺ،

[62] İbn Mes'ûd şöyle dedi: 'Sizden kim birini örnek edinmek isterse Rasûlüllâh ﷺ'in ashâbını örnek edinsin.

فإنهم كانوا أَبَرَّ هذه الأمة قلوباً، وأعمقها علماً، وأقلها تكلفاً، وأقومها هدياً، وأحسنها حالاً،

---

[55] Yani ilerde büyükleriniz öyle işler yapacak ki o işlerin sizin üzerinizdeki şerli etkisi beni Deccâl'in sizin üzerinizdeki fitnesinden daha fazla korkutuyor. (Mütercim)

[56] Bu rivayeti yakın lafızlarla Dârimî (219) ve Lâlekâ'î (107) Vâsıl b. Hayyân el-Ahdeb - 'Âtike (Dârimî'de: 'Â'ize) - kanalıyla iki tarikten tahric etmiştir. Ne 'Âtike'nin ne de 'Â'ize'nin terceme-i hâline ulaşamadım.

Çünkü onlar bu ümmetin kalp bakımından en iyileri, ilim bakımından en derin olanları, tekellüf (yapmacıklık, iki yüzlülük) bakımından en az olanları, yol bakımından en en doğru olanları ve hal bakımından en güzel olanlarıdırlar.

قومٌ اختارهم الله لصحبة نبيه وإقامة دينه، فاعرفوا لهم فضلهم واتبعوهم في آثارهم، فإنهم كانوا على الهدى المستقيم.

Onlar, Allah'ın Nebîsi'ne arkadaş olmak ve dinini ikame etmek için seçtiği bir kavimdir. Onların üstünlüklerini anlayıp izlerine uyun. Çünkü onlar dosdoğru yol üzereydiler.[57]

[٦٣] وذكر الحسن البصري أصحابَ رسول الله فقال:

[63] Hasenu'l-Basrî, Rasûlüllâh ﷺ'in ashâbından bahsetti. Ardından da şöyle dedi:

إنهم كانوا أبر هذه الأمة قلوباً وأعمقها علماً وأقلها تكلفاً،

'Onlar bu ümmetin kalp bakımından en iyi olanları, ilim bakımından en derin olanları ve tekellüf (yapmacıklık, iki yüzlülük) bakımından en az olanlarıdır.

قومٌ اختارهم الله ﷻ لصحبة نبيه ﷺ،

[57] Bu rivayeti İbn 'Abdilberr, *el-Câmi'* (2/97)'de tahric etti. İsnadında İbn Mes'ûd ؓ ile ondan rivayet eden Katâde arasında *inkıta'*/kopukluk mevcuttur. *Tehzîb*'de de belirtildiği gibi Katâde İbn Mes'ûd ؓ'dan işitmemiştir.

Onlar Allah ﷻ'nin Nebi ﷺ'sine arkadaş olmak için seçtiği bir topluluktur.

فتشبهوا بأخلاقهم وطرائقهم فإنهم ورب الكعبة على الهدى المستقيم.

Onların ahlâkına ve yollarına benzeyin. Kâbe'nin Rabbi'ne yemin olsun ki onlar dosdoğru yol üzeredirler.'[58]

[٦٤] وقال إبراهيم: لم يُدَّخرْ لكم شيءٌ خُبِئَ عن القوم لفضل عندكم.

[64] İbrahim şöyle dedi: 'Size olan üstünlüğü sebebiyle o topluluğa (sahâbeye) saklı ve gizli kılınmış hiçbir şey size açık kılınmış değildir.'[59]

[٦٥] وقال حذيفة: يا معشر القراء، خذوا طريق مَنْ قبلكم،

[65] Huzeyfe şöyle dedi: 'Ey Kurra topluluğu! Sizden öncekilerin yolunu tutun.

فوالله لئن استقمتم لقد سبقتم بعيداً، ولئن تركتموه يميناً وشمالاً لقد ضللتم ضلالاً بعيداً.

---

[58] Bu rivayeti İbn 'Abdilberr, *el-Câmi'* (2/97)'de isnad etti.
[59] İbn 'Abdilberr, *el-Câmi'* (2/97)'de tahric etti.

Eğer dosdoğru olursanız uzak olanı geride bırakmış olursunuz. Şayet onu (o yolu) sağa sola bırakırsanız uzak bir sapıklık içine düşmüş olursunuz.'[60]

[٦٦] وروى نوحٌ الجامع قال: قلت لأبي حنيفة [ﷺ]:

[66] Ve *Nûhu'l-Câmi*"den rivayet olunduğuna göre o şöyle dedi:

"Ebu Hanife'ye [ﷺ] şöyle dedim:

ما تقول فيما أحدث الناس من كلام في الأعراض والأجسام؟ فقال:

'İnsanların ihdas ettiği a'râzlar ve cisimler hakkındaki kelama (sözlere) ne dersin?' Bunun üzerine şöyle dedi:

مقالات الفلاسفة، عليك بالأثر وطريقة السلف، وإياك وكل محدثة، فإنها بدعة.

'Bunlar felsefecilerin sözleridir. (Yani bunlardan sakın.) Sana Sünneti ve *Selef*'in yolunu tavsiye ederim. Sonradan ihdas olunmuş her şeyden sakın. Çünkü onlar bid'attir.'"

---

[60] İbn Mubârek bu rivayeti *ez-Zuhd* (47); İbn Nasr, *es-Sunne* (89) ve İbn Vaddâh, (10); İbn 'Abdilberr, *el-Câmi'* (2/97)'de tahric etmişlerdir. İsnadı **sahihtir**. İbn Vaddâh'ın *el-Bida'* isimli eserine (12, 14-15)'e bakılabilir.

[٦٧] أخبرنا علي بن عساكر المقرئ حدثنا الأمين أبو طالب اليوسفي أنبأنا أبو إسحاق البرمكي أنبأنا أبو بكر بن بُخَيْت أنبأنا عمر بن محمد الجوهري أنبأنا الأثرم أنبأنا عبد الله بن صالح عن عبد العزيز بن عبد الله بن أبي سلمة أنه قال:

[67] 'Alî b. 'Asakir el-Mukrî' bize haber verdi. (Dedi ki:) Bize el-Emîn Ebû Tâlib el-Yûsufî tahdis etti. (Dedi ki:) Bize Ebû İshâk el-Bermekî bildirdi. (Dedi ki:) Bize Ebû Bekir b. Buhayt bildirdi. (Dedi ki:) Bize 'Umer b. Muhammed el-Cevherî bildirdi. (Dedi ki:) Bize el-Esrem bildirdi. (Dedi ki:) Bize 'Abdullah b. Sâlih, 'Abdul'azîz b. 'Abdillâh b. Ebî Seleme'den aktardı. O ise şöyle dedi:

عليك بلزوم السنة فإنها لك -بإذن الله- عصمة، فإن السنة إنما جُعلت عصمة ليُسْتَنَّ بها ويُقتصر عليها،

'Sünnet'ten ayrılmaman gerekir. Çünkü Sünnet -*Allah'ın izniyle*- senin için bir korumadır. Şüphesiz Sünnet kendisine uyulsun ve kendisiyle yetinilsin diye bir koruma kılındı.

فإنما سَنَّها مَنْ قد عَلِمَ ما في خلافها من الزلل والخطأ والحمق، والتعميق

Yine şüphesiz onun hilafına olan yanlışları, hatayı, ahmaklığı ve derine dalmayı en iyi bir şekilde bilen kişi onu Sünnet kılmıştır.

فارض لنفسك بما رضوا به لأنفسهم فإنهم على علمٍ وقفوا، وببصرٍ نافذٍ كفوا،

Onların kendi nefisleri için razı oldukları şeyi sen de kendi nefsine emret. Çünkü onlar onlar bir ilim üzerinde durmuşlardır ve keskin bakışları sebebiyle el çekip uzak durmuşlardır.[61]

ولهم على كشفها كانوا أقوى، وبفضلٍ -لو كان فيها- أحرى، وإنهم لهم السابقون،

Onu keşfetme hususunda (yani Sünnet'e aykırı bir şeyi keşfetme hususunda) onlar daha kuvvetliydiler. İyilik ve lütuf hususunda -şayet o şeyde iyilik varsa- daha dikkatli idiler. Şüphesiz onlar (hayırda ve İslam'a girme hususunda hep) önde olanlardır.

فلئن كان الهدى ما أنتم عليه لقد سبقتموهم إليه،

Şayet hidayet (doğru görüş) sizin üzerinde olduğunuz şey olsaydı, onları (en azından bu konuda) geçmiş olurdunuz ki (böyle bir şey olamaz.)

ولئن حَدَثَ حَدَثٌ بعدهم فما أحدثه إلا من اتبع غير سبيلهم ورغب بنفسه عنهم،

---

[61] Yani yaptıkları şeyler hakkında bir ilme dayandıkları için yapmışlar, bir şeyden de sakınmış ve uzak durmuşlarsa basiretleri sayesinde ondaki münkeri gördükleri için uzak durmuşlardır. (Mütercim)

Şayet o onlardan sonra ortaya çıkmış bir bid'atse şüphesiz bu bid'ati onların yolu dışında bir yola uyup kendi nefsini onlara karşı tercih edenden başkası ihdas etmemiştir.

ولقد وصفوا منه ما يكفي، وتكلموا منه بما يُشفي،

Onlar (yani *Selef*) bu gibi hususlarda yeterli olan açıklamayı yapmışlardır. Şifa verecek kadarını söylemişlerdir.

فما دونهم مقصِّر ولا فوقهم محسِّر، لقد قصر دونهم أناسٌ فجفوا، وطمع آخرون فغلوا،

Onların gerisinde kalan kusurlu davranmıştır, onları aşan ise hüsrana uğrar. Nitekim bazı insanlar onların gerisinde kalarak zulmetmişlerdir. Diğer bir kısım ise hırslı davrandı ve aşırılığa saptılar.

وإنهم فيما بين ذلك لعلى هدىً مستقيم.

Şüphesiz onlar (yani *Selef*) ise bunların arasında (yani bu iki aşırılığın arasında) dosdoğru bir yol üzeredirler.'[62]

[62] İsnadında 'Abdullah b. Sâlih vardır ki *Tehzîb*'de de belirtildiği gibi kendisi saduk fakat galatı çok bir ravidir.

[٦٨] أخبرنا أبو الفتح محمد بن عبد الباقي أنبأنا حمد بن أحمد الحداد أنبأنا الحافظ أبو نعيم بإسناده عن عمر بن عبد العزيز بنحوٍ من هذا الكلام.

[68] Bize Ebû'l-Feth Muhammed b. 'Abdilbâkî haber verdi. (Dedi ki:) Bize Hamd b. Ahmed el-Haddâd bildirdi. (Dedi ki:) Bize Hâfız Ebu Nu'aym isnadıyla birlikte 'Umer b. 'Abdil'azîz ﷺ'dan bu sözün bir benzerini haber verdi.[63]

[٦٩] وقال الأوزاعي ﷺ: عليك بآثار من سلف وإن رفضك الناس،

[69] el-Evzâ'î ﷺ şöyle dedi:

'İnsanlar seni reddetse de sen *Selef*'in izlerini takip etmelisin.

وإياك وآراء الرجال وإن زخرفوها لك بالقول.

Senin için bir kısım sözlerle süslemiş olsalar bile bir takım adamların görüşlerinden seni sakındırırım.'[64]

---

[63] *el-Hilye* (5/338-339)

[64] Bu rivayeti el-Âcurrî (sy. 58)'de ve el-Hâtîb, *Şerafu Ashâbi'l-Hadîs* (sy. 7)'de tahric etti. İsnadı **sahihtir**. Zehebî de onu *es-Siyer* (7/120)'de ta'lik etmiştir.

[٧٠] وقال أبو إسحاق: سألتُ الأوزاعي فقال:

[70] Ebû İshâk şöyle dedi: el-Evzâ'î'ye sordum. Şöyle dedi:

اصبر نفسك على السنة، وَقِف حيث وقف القوم، وقل بما قالوا، وكف عما كفوا عنه،

"Nefsini Sünnet üzerinde sabırlı tut. Kavmin (*Selef*'in) durduğu yerde sen de dur. Ve onların dediği şeyi söyle. Onların geri durdukları şeyden sen de geri dur.

واسلك سبيل سلفك الصالح، فإنه يسعك ما وسعهم.

Selefî Sâlihîn'inin yolunu tut. Onlara caiz olan şüphesiz sana da caizdir. (Yani bir konuda susmak onlara caiz idiyse sana da caizdir.)

ولو كان هذا -يعني ما حدث من البدع- خيراً ما خصصتهم به دون أسلافكم،

Bunda -yani sonradan ortaya çıkan bid'atlerde- bir hayır olsaydı *Selef*leriniz dışında size verilmezdi. (Yani: o *Selefî Sâlihîn*'e verilmediği halde size verilmiş olamaz. Çünkü onlar her türlü hayırda sizden öndedir.)

فإنه لم يدخر عنهم خير خبئ لكم دونهم لفضلٍ عندكم،

Onların dışında size gizlenen hiçbir hayır onlardan esirgenmemiştir. Bunun sebebi onların size göre faziletli

oluşlarıdır. (yani size açık kılınıp onlara kapalı kılınmış bir şey yoktur.)

وهم أصحاب رسول الله ﷺ الذي اختارهم الله لصحبة نبيه ﷺ، وبعثه فيهم ووصفهم به فقال:

Onlar Allah'ın Nebîsi'ne arkadaşlık etmek için seçtiği Rasûlüllâh ﷺ'in ashâbıdır. Nebî ﷺ'i onların içine göndermiş ve onları şöyle diyerek vasfetmiştir:

﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ اللهِ وَرِضْوَانًا... ﴾ [الفتح ٢٩]

'Muhammed, Allah'ın Rasûlü'dür. Onunla birlikte olanlar kafirlere karşı şiddetli, aralarında merhametlidirler. Onları rükûda, secdede ve Allah'tan bir lütuf ve rıza isterken görürsün...' (Feth 29)"

[٧١] وقال الإمام: أصول السنة عندنا التمسك بما كان عليه أصحاب رسول الله ﷺ والإقتداء بهم وترك البدع، وكل بدعة فهي ضلالة.

[71] İmâm (Ahmed b. Hanbel) şöyle dedi: 'Bize göre Sünnet'in usûlü Rasûlüllâh ﷺ'in ashâbının üzerinde olduğu şeye yapışmak, onlara uymak ve bid'atleri terk etmektir. Her bid'at sapıklıktır.

[٧٢] وقال علي بن المديني مثل ذلك.

[72] 'Alî b. el-Medinî de bu sözün bir benzerini söylemiştir.

[٧٣] فقد ثبت وجوب اتباع السلف رحمة الله عليهم بالكتاب والسنة والإجماع، والعبرة دلت عليه،

[73] *Selef*'e *-Allah'ın rahmeti üzerlerine olsun-* uymanın vücûbu; Kitâb, Sünnet ve icma ile sabit olmuştur. İbret nazarı da buna işaret eder.

فإن السلف لا يخلوا من أن يكونوا مصيبين أو مخطئين، فإن كانوا مصيبين وجب اتباعهم لأن اتباع الصواب واجبٌ

Şüphesiz *Selef* doğru veya hatalı olmaktan âzâde değildir. Eğer doğru üzerinde idilerse onlara uymak vacip olmuştur. Çünkü doğruya uymak vaciptir.

وركوب الخطأ في الاعتقاد حرام، ولأنهم إذا كانوا مصيبين كانوا على الصراط المستقيم،

İtikâdî hususlarda hatalı bir yol tutmak haramdır. Çünkü onlar doğruya isabet ettiklerinde dosdoğru yol üzerindeydiler.

ومخالفهم متبعٌ لسبيل الشيطان الهادي إلى صراط الجحيم.

Muhalifleri ise alevli Cehennem yoluna ileten şeytanın yoluna uyanlardır.

وقد أمر الله تعالى باتباع سبيله وصراطه ونهى عن اتباع ما سواه فقال:

Yüce Allah onun (Nebî ﷺ'in) yoluna uymayı emredip onun dışındakine uymaktan menetmiş ve şöyle buyurmuştur:

﴿ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلاَ تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ. ﴾ [الأنعام ١٥٣]

'Şüphesiz bu, dosdoğru olarak benim yolumdur. Ona uyun, başka yollara uymayın ki sizleri onun yolundan ayırmasın. İşte (Allah'ın) takvalı olasınız diye size emrettiği budur.' (En'âm 153)

[٧٤] وإن زعم زاعمٌ أنهم مخطئون كان قادحاً في حق الإسلام كله

[74] Şayet bir iddiacı onların hatalı olduğunu iddia ederse İslâm hakkındaki tüm şahitliklerini geçersiz saymış olur.

[لأنه إن جاز أن يخطئوا في هذا جاز خطؤهم في غيره من الإسلام كله]،

[Çünkü bu konuda hata yapmaları caizse, İslâm'dan olan bu konu dışındaki tüm konularda da hataları caiz olur.]

وينبغي أن لا تنقل الأخبار التي نقلوها، ولا تثبت معجزات النبي ﷺ التي رووها فتبطل الرواية وتزول الشريعة،

Ve onların nakletmiş oldukları haberlerin nakledilmemesi gerekir. Yine onların rivayet etmiş oldukları Nebî ﷺ'in mucizelerinin sabit olmaması gerekir. Rivayet diye bir şey geçersiz olur. Şeriat ortadan kalkar.

ولا يجوز لمسلم أن يقول هذا ولا يعتقده،

Bir Müslümanın böyle bir şeyi söylemesi ve böyle bir şeye inanması caiz değildir.

ولأن السلف رحمة الله عليهم لا يخلوا إما أن يكونوا علموا تأويل هذه الصفات أو لم يعلموه،

Çünkü *Selef* için *-Allah'ın rahmeti üzerlerine olsun-* başka bir durum söz konusu değildir. Onlar ya bu sıfatların te'vilini biliyorlardı ya da bilmiyorlardı.

فإن لم يعلموه فكيف علمناه نحن؟

Şayet bilmiyordularsa biz nasıl onları bildik?

وإن علموه فَوَسِعَهُم إن يسكتوا عنه وجب أن يسعنا ما وسعهم،

Ya da biliyordular ve bu konuda susmak onlara caizdi. O vakit onlara caiz olanın bize de caiz olması gerekir.

ولأن النبي ﷺ من جملة سلفنا الذين سكتوا عن تفسير الآيات والأخبار التي الصفات،

Çünkü Nebî ﷺ dahi sıfatlar konusundaki ayet ve haberlerin tefsiri hakkında susan *Selef*'imiz cümlesindendir.

وهو حجةُ الله على خلق الله أجمعين، يجب عليهم اتباعه ويحرُم عليهم خلافه،

Nebi ﷺ tüm mahlukata karşı Allah'ın hüccetidir. İnsanların ona uyması vacip, ona karşı gelmesi haramdır.

[و] قد شهد الله تعالى بأنه على الصراط المستقيم وأنه يهدي إليه وأن مَنْ اتبعه أحَبَّهُ الله، ومَنْ عصاه فقد عصا الله:

[Ve] Yüce Allah onun dosdoğru yol üzerinde olup, o dosdoğru yola ilettiğine ve ona uyanı Allah'ın sevip, ona isyan edenin Allah'a isyan etmiş olduğuna şahitlik etmiştir:

﴿...وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلاَلاً مُبِينًا﴾ [الأحزاب ٣٦]

'Kim Allah'a ve Rasulüne isyan ederse apaçık bir sapıklık içine düşmüş olur.' (Ahzâb 36)

﴿ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا

وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ. ﴾ [النساء ١٤]

'Kim Allah'a ve Rasûlü'ne isyan edip onun sınırlarını aşarsa Allah onu içinde ebedi kalacağı Cehennem'e girdirir. Ve onun için alçaltıcı bir azap vardır.' (Nisâ' 14)

الباب الثالث

[ÜÇÜNCÜ BAB]

في بيان أن الصواب ما ذهب إليه السلف رحمة الله عليهم بالأدلة الجلية والحجج المرضية وبيان ذلك من الكتاب والسنة والإجماع والمعنى.

DOĞRUNUN *SELEF*'İN -Allah'ın Rahmeti Üzerlerine Olsun- GİTTİĞİ YOL OLDUĞUNU AÇIK DELİLLER VE YETERLİ HÜCCETLERLE AÇIKLAMA VE BUNU KİTÂB, SÜNNET, İCMA VE (AKLÎ) *MA'NÂ*'DAN AÇIKLAMA HAKKINDA

[٧٥] أما الكتاب فقوله تعالى:

[75] Kitâb'dan delili Yüce Allah'ın şu kavlidir:

﴿ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلاَّ اللَّهُ... ﴾

[آل عمران ٧]

'Sana kitabı indiren O'dur. O Kitâb'ın ayetlerinden bir kısmı muhkemdir ki onlar Kitâb'ın anasıdır. Diğer kısmı ise müteşâbihâttır. Kalplerinde bir sapıklık bulunanlara gelince onlar fitne ve te'vilini isteyerek kitaptan müteşabih olan (ayetlere) uyarlar. Oysa onun te'vilini Allah'tan başkası bilemez.' (Âl-i 'İmrân 7)

فَذَمَّ مبتغي تأويل المتشابه وقَرَنَهُ بمبتغي الفتنة في الذم،

Yüce Allah bu kavliyle müteşabihlerin te'vilini isteyenleri yerdi. Ve onları yergide fitne isteyenlerle ilişkilendirdi.

ثم أخبر أنه لا يعلم تأويله غير الله تعالى،

Sonra Yüce Allah dışında hiçkimsenin onun te'vilini bilemeyeceğini haber verdi.

فإن الوقف الصحيح عند أكثر أهل العلم على قوله: ﴿إِلاَّ اللَّهُ﴾

Ehl-i İlm'in çoğunluğuna göre bu ayetteki sahih vakf: *'illâ'llâh'* kavli üzerindedir.

ولا يصح قولُ من زعم أن الراسخين يعلمون تأويله لوجوه:

Rasihûn'un (ilimde derinleşenlerin) de onun te'vilini biliyor olduğunu iddia eden kişinin sözü, şu açılardan doğru değildir:

• أحدها: أن الله ذم مبتغي التأويل، ولو كان معلوماً للراسخين لكان مبتغيه ممدوحاً غير مذموم.

• **Birincisi:** Şüphesiz Yüce Allah, te'vil isteyeni yerdi. Şayet müteşabihâtın te'vili *Rasihûn*'a malum olsaydı. O ayetlerin te'vilini isteyenler yerilmez, övülürdü.

• **الثاني**: أن النبي ﷺ قال: ‹ **إذا رأيتمُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ ما تَشَابَهَ منه فَهُمُ الَّذِينَ عنى الله فاحذروهم.**›

• **İkincisi:** Nebî ﷺ şöyle buyurmuştur: **'Kitâbı'n müteşabihâtına uyanları gördüğünüzde bilin ki onlar Allah'ın, zihinlerini tedirgin ettiği kimselerdir. Onlardan sakının.'**[65]

يعني كل من اتبع المتشابه فهو من الذين في قلوبهم زيغ، فلو علمه الراسخون لكانوا باتباعه مذمومين زائغين،

Yani müteşabihlere uyanların tümü kalplerinde sapkınlık olanlardır. Şayet onun te'vilini *Rasihûn* bilmiş olsaydı ona uymakla sapkınlar olarak yerilmiş olurlardı.

والآية تدل على مدحهم، والتفريق بينهم وبين الذين في قلوبهم زيغ، وهذا تناقض.

Oysa ayet onların övülmesine ve kalplerinde sapkınlık bulunanlarla aralarının ayrılmasına işaret ediyor. Bu tenakuzdur.

• **الثالث**: أن الآية تدل على أن الناس قسمان، لأنه قال:

---

[65] Buhârî (8/209); Müslim (4/2053) ve diğerleri rivayet etmiştir.

• **Üçüncüsü:** Ayet insanların iki kısım olduğuna işaret ediyor. Zira şöyle buyurmuştur:

﴿...فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ...﴾ و ‹أماً› لتفصيل الجمل، فهي دالة على تفصيل فصلين:

'...Kalplerinde sapkınlık bulunanlara gelince...'; ayetteki *'emma'* lafzı cümleleri ayırmak içindir. Bu lafız iki kısmı ayırmaya işaret ediyor:

أحدهما الزائغون المتبعون للمتشابه، والثاني الراسخون في العلم،

Biri müteşabihata uyup sapkın olanlardır. İkincisi ise ilimde Râsih (derin) olanlardır.

ويجب أن يكون كل قسم مخالفاً للآخر فيما وُصف به،

Her kısmın vasfolunduğu şey hususunda ötekine muhalif olması gerekir.

فيلزم حينئذٍ أن يكون الراسخون مخالفين للزائغين في ترك اتباع المتشابه مفوضين إلى الله تعالى بقولهم: ﴿...آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا...﴾ تاركين لابتغاء تأويله،

O zaman *Râsihûn*'un: *'...Biz ona iman ettik. Hepsi Rabbimiz katındandır...'* sözleriyle ayetlerin te'vilini istemeyip Allah'a havale ederek müteşabihlere uymayı terketme hususunda sapkınlara muhalif olması gerekir.

وعلى قولنا يستقيم هذا المعنى.

Ancak bizim kavlimize göre bu mana doğru olur.

وَمَنْ عَطَفَ الراسخين في العلم أخَلَّ بهذا المعنى،

Atfı, ilimde râsih (derinleşmiş) olanlara yapan kişi ise bu manayı bozar.

ولم يجعل الراسخين قسماً آخر ولا مخالفين للقسم المذموم فيما وصفوا به فلا يصح.

Böylece *râsihûn*'u başka bir kısım kılmadığı gibi vasfedildikleri hususta yerilen kısma muhalif de kılmamış olur ki bu doğru olmaz.

• الرابع: أنه لو أراد العطف لقال: ‹ ويقولون › بالواو،

• **Dördüncüsü:** Şayet *Râsihûn*'u atfetmek isteseydi arada *'vav'* kullanarak: *'ve yekûlûne'* derdi.

لأن التقدير: والراسخون في العلم يعلمون تأويله ويقولون.

O zaman cümlenin takdiri şöyle olurdu: 've ilimde râsih olanlar onun te'vilini bilir ve şöyle derler.'

• الخامس: أن قولهم ﴿...آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا...﴾ كلامٌ يُشعر بالتفويض والتسليم لما لم يعلموه، لعِلمِهم بأنه من عند ربهم، كما أن المحكم المعلوم معناه من عنده.

• **Beşincisi:** Müteşabihlerin te'vilini bilmediklerinden dolayı, *Râsih* olanların: *'Biz ona iman ettik, hepsi Rabbimiz katındandır'* sözlerinden tıpkı manası malum muhkem ayetlerin Allah katından olması gibi müteşabihlerin de Rableri katından olduğunu bildikleri için, Allah'a havale ve teslim ettikleri hissediliyor.

• **السادس:** أن الصحابة ﷺ كانوا إذا رأوا مَنْ يتبع المتشابه ويسأل عنه استدلوا على أنه من أهل الزيغ،

• **Altıncısı:** Sahâbe ﷺ muteşabihlere uyup onlar hakkında soru soran birini gördüklerinde sapkınlık ehlinden olduğu sonucunu çıkarırlardı.

ولذلك عد عمر صبيغاً من الزائغين حتى استحل ضربه وحبسه، وأمر الناس بِمُجانَبَتِهِ،

Bu yüzden 'Umer ﷺ, Sabîg'i sapkınlardan saydı da dövülmesini, hapsedilmesini helal gördü ve insanların ondan uzak durmasını emretti.

ثم أقرأ صبيغٌ بعدُ بصدق عمر في فراسته، فتاب وأقلع وانتفع، وعُصم بذلك من الخروج، مع الخوارج.

Bunun üzerine Sabîg feraseti hususunda 'Umer ﷺ'nun doğruluğunu ikrar etti. Tövbe edip vazgeçti ve kazandı. Bununla Hâricîler ile birlikte huruc etmekten korundu.

ولو كان معلوماً للراسخين لم يجز ذلك.

Şayet ilimde *Râsih* olanlara te'vili malum olsaydı bu (Sabîğ'e yapılan davranış) caiz olmazdı.

• السابع: أنه لو كان معلوماً للراسخين لوجب أن لا يعلمه غيرهم،

• **Yedincisi:** Şayet ilimde *Râsih* olanlara müteşabihlerin te'vili malum olsaydı onu onlar dışında kimsenin bilmemesi gerekirdi.

لأن الله تعالى نفى علمه عن غيرهم،

Çünkü Yüce Allah onun ilmini onlar dışındakilerden nefyetmiştir.

فلا يجوز حينئذٍ أن يتناول إلا مَن ثبت أنه من الراسخين

O zaman onun ilmini elde etmesi *Râsih*ler'den olduğu sabit olanlar dışında kimseye caiz olmaz.

ويحرم التأويل على العامة كلهم والمتعلمين الذين لم ينتهوا إلى درجة الرسوخ،

Ve müteşabihlerin te'vili tüm genel halka ve henüz rusüh derecesine ulaşamamış öğrencilere de haram olur.

والخصم في هذا يجوز التأويل لكل أحدٍ،

Bunda bir hafifletme yapılması halinde te'vil herkes için caiz olur.

فقد خالف النص على كل تقدير.

Her halükarda nassa muhalefet edilmiş olur.

[٧٦] فثبت بما ذكرناه من الوجوه أن تأويل المتشابه لا يعلمه إلا الله تعالى،

[76] Zikrettiğimiz yönlerden de sabit olmuştur ki müteşabihlerin te'vilini Allah'tan başka hiçkimse bilemez.

وأن متبعه من أهل الزيغ وأنه مُحَرَّمٌ على كل أحد،

Yine sabit olmuştur ki müteşabihlere uyanlar sapkınlık ehlindendir. Bu herkese haram kılınmıştır.

ويلزم من هذا أن يكون المتشابه هو ما يتعلق بصفات الله تعالى وما أشبهه دون ما قيل فيه أنه المجمل أو الذي يغمض علمه على غير العلماء المحققين أو الحروف المقطعة،

Bundan dolayı müteşabihin, Allah'ın sıfatlarıyla ilgili olanlar ve haklarında mücmel olduğu söylenmiş olanların dışında bunların benzeri olanlar veya muhakkik âlimlerin dışındakilere ilmi gizlenmiş olanlar veya mukattaa harfleri olması gerekir.

لأن بعض ذلك معلومٌ لبعض العلماء

Çünkü onun (mukattaa harflerinin) bazısı ulemanın bazısı için malumdur.

وبعضه قد تكلم ابن العباس وغيرُه في تأويله

Onun te'vili hakkında İbn 'Abbâs ve bazı başka isimler konuşmuştur.

فلم يُجز أن يحمل عليه، والله أعلم.

Ona hamledilmesi caiz değildir. Allah en iyi bilendir.

[٧٧] وأما السنة، فمن وجهين:

[77] Sünnet'ten delillere gelince: İki yöndendir:

• أحدها: قولُ النبي ﷺ: ‹ شر الأمور [محدثاتها.] ›

• **Birincisi:** Nebî ﷺ'in şu sözüdür: **'İşlerin şerlisi [sonradan ihdas olunmuş olanlardır.]'**[66]

وهذا من المحدثات فإنه لم يكن في عصر النبي ﷺ ولا عصر أصحابه،

Bu da (müteşabihlerin te'vili de) sonradan ihdas edilmiş şeylerdendir. Çünkü ne Nebî ﷺ'in asrında vardı ne de ashâbının asrında vardı.

[66] Bkz. 54. maddede tahrici geçmiştir.

وكذلك قوله: ‹ كل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة. ›

Yine Nebî ﷺ'in şu kavli de bu meyandadır: **'Sonradan ihdas edilen herşey bid'at, her bid'at ise sapıklıktır.'**[67]

وقوله: ‹ من قال في القرآن برأيه فقد أخطأ وإن أصاب. ›

Ve Nebî ﷺ'in şu sözü de bu konudadır: **'Kim reyiyle (görüşüyle) Kur'ân hakkında bir şey söylerse isabet ettirse bile hata etmiş olur.'**[68]

وهذا قولٌ في القرآن بالرأي،

Bu (müteşabihlerin te'vili) re'yle Kur'ân hakkında konuşmaktır.

وقوله في الفرقة الناجية: ‹ ما أنا عليه وأصحابي. ›

Yine Nebî ﷺ'in *Fırka-i Nâciye* (Kurtuluşa Eren Fırka) hakkındaki sözü de bu meyandadır: **'(*Fırka-i Nâciye*), ben ve ashâbımın yolu üzere bulunanlardır.'**[69]

مع إخباره أن ما عداها في النار،

---

[67] Bkz. 50, 54-57. maddelerde tahrici geçmiştir. İbn Vaddâh (55).

[68] Cundub b. 'Abdillah ؓ hadisinden vârid olmuştur. Bunu Ebû Dâvud (3652); Tirmizî (2952); Taberî, *Tefsîr* (1/35); Taberani, *el-Kebîr* (2/175)'de Hatib el-Bagdâdî, *el-Fakîh ve'l-Mutefakkih* (1/57); Begavî, *Şerhu's-Sunne* (1/259) ve *Tefsîri*'nde tahric etmiştir. İsnadı **zayıftır**. İsnadında Suheyl b. Ebî Hazm bulunmaktadır. *et-Takrîb*'de de denildiği gibi o **zayıftır**. Tirmizi şöyle dedi: 'Bu garib bir hadistir. İlim ehlinden bazısı Suheyl b. Ebi Hazm hakkında ileri geri konuşmuştur.'

[69] Bkz. 52. maddede tahrici geçmiştir.

Yine a

ولأنه عليه السلام لما سكت عن ذلك لزمنا اتباعه في ذلك لأمر الله تعالى إيانا بإتباعه،

Şüphesiz Yüce Allah'ın bize ona uymayı emretmiş olması sebebiyle onun sustuğu bu konuda bizim de ona uyarak susmamız gerekir.

وأخبرنا بأن لنا فيه أسوة حسنة فقال تعالى:

Yüce Allah, onda bizim için güzel bir örnek olduğunu haber vermiştir:

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ... ﴾ [الأحزاب ٢١]

'Şüphesiz Allah'ın Rasulü'nde sizin için güzel bir örnek

والسكوت عما عنه سكت، لنسلك سبيله

Onun sükut ettiği şey hakkında sükut edelim ki onun yoluna girmiş olalım.

فإنه سبيل الله الذي أمرنا [الله] باتباعه فقال تعالى:

Çünkü Rasûlüllâh'ın yolu kendisine uymamızı bize emrettiği Allah'ın yolunun ta kendisidir.

﴿ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ... ﴾ [الأنعام ١٥٣]

'Şüphesiz bu, dosdoğru olarak benim yolumdur. Ona uyun...' (En'âm 153)

[ونهى عن اتباع ما سواه فقال:]

[Ve onun dışındaki yollara uymaktan bizi menetmiştir. (Ardından) şöyle buyurmuştur]:

﴿...وَلاَ تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ... ﴾ [الأنعام ١٥٣]

'...başka yollara uymayın ki sizleri onun yolundan ayırmasın...' (En'âm 153)

[٧٨] وأما الإجماع فإن الصحابة ﷺ أجمعوا على ترك التأويل بما ذكرناه عنهم

[78] İcmaya gelince; şüphesiz onlardan, daha önce zikrettiklerimizden de anlaşılmıştır ki sahâbe ﷺ te'vili terketme hususunda icma etmişlerdir.

وكذلك أهل كل عصر بعدهم

Ve yine onlardan sonraki her asrın ehli de aynı şekildedir.

ولم يُنقل التأويل إلا عن مبتدعٍ أو منسوب إلى بدعة.

Bid'atçi veya bir bid'ate mensub kişiler dışında hiç kimseden te'vil nakledilmemiştir.

[٧٩] والإجماع حجة قاطعة، فإن الله لا يجمع أمة محمد عليه السلام على ضلالة،

[79] İcma, kesin bir hüccettir. Yüce Allah ümmet-i Muhammed Ümmeti'ni *-selâm onun üzerine olsun-* dalalet üzerinde bir araya getirmez.

ومَنْ بعدهم من الأئمة قد صرحوا بالنهي عن التفسير والتأويل

Sahâbeden sonraki imamlar da müteşabihlerin tefsir ve te'vilini yasaklamıştır.

وأمروا بإمرار هذه الأخبار كما جاءت،

Bu haberleri geldiği şekilde kabul etmeyi emretmişlerdir.

وقد نقلنا إجماعهم عليه فيجب اتباعه ويحرم خلافه

Bunun üzerindeki icmalarını nakletmiştik. Ona uymak gerekir. Karşı gelmek haramdır.

ولأن تأويل هذه الصفات لا يخلوا إما أن يكون عَلِمَه النبي ﷺ وخلفاؤه الراشدون وعلماء أصحابه أو لم يعلموه،

Çünkü bu sıfatların te'vilini, ya Nebî ﷺ ile Râşid halifeleri ve ashâbının alimleri biliyorlardı ya da bilmiyorlardı.

فإن لم يعلموه فكيف يجوز أن يعلمه غيرهم،

Şayet onu bilmiyor idiyseler başkalarının bilmesi nasıl caiz olur?

وهل يجوز أن يكون قد خبأ عنهم علماً وخبأ للمتكلمين لفضلٍ عندهم؟!!

Bunların te'vilinin bilgisini onlardan esirgenip de onlara göre faziletleri sebebiyle kelamcılar için saklanmış olması (yani kelamcılara bu bilginin verilmiş olması) caiz midir?!!

[٨٠] وإن كانوا قد علموه ووسعهم السكوت عنه وسعنا ما وسعهم،

[80] Eğer onu (müteşabihlerin te'vilini) bilmiş ve onlara müteşabihlerin te'vili hakkında konuşmamak (susmak) caizse, onlara caiz olan bize de caizdir.

ولا وَسَّعَ الله على مَنْ لم يسعه ما وسعهم،

Allah onlara caiz olan şeyi kendisine caiz olmayan kişiye caiz kılmamıştır.

ولأن هذا التأويل لا يخلوا من أن يكون داخلاً في عقد الدين بحيث لا يكمل إلا به أو ليس بداخل،

Çünkü bu te'vil, din akdinin ancak kendisiyle kamil olması sebebiyle din akdine dahildir veya değildir.

فمن ادعى أنه داخلٌ في عقد الدين لا يكمل إلا به فيقال له:

Eğer biri onun din akdine (imana) dahil olduğunu iddia ederse onsuz din akdi kamil olmaz. O zaman ona şu sorulur:

هل كان الله تعالى صادقاً في قوله: ﴿...الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ...﴾ [المائدة ٣] قبل التأويل؟

'Te'vilden önce Yüce Allah: *'...Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim...'* (Mâ'ide 5/3) sözünde sadık mıydı?[71]

أو أنت الصادق في أنه كان ناقصاً حتى أكملتَه أنت؟

[71] Yani Kelamcılar yoktu. Te'vil de yoktu. Allah ise: *'Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim'* (Mâ'ide 4/3) dedi. Eğer te'vilsiz kemal olmuyorsa Allah yanlış mı söylüyor? [Mütercim]

Yoksa sen gelip onu kemale erdirene kadar onun (din akdinin) eksik olduğu hususunda sâdık mısın? (Yani Allah mı doğru söylüyor yoksa sen mi?)

ولأنه إن كان داخلاً في عقد الدين ولم يقبله النبي ﷺ ولا أصحابه وجب أن يكونوا قد أخلوا ودينهم ناقص ودين هذا المتأول كامل، ولا يقول هذا مسلم،

Çünkü eğer din akdine dahilse ve Nebî ﷺ ve ashâbı onu kabul etmemişse onu ihlal etmiş (bozmuş) olmaları gerekir. Yine onların dininin eksik, bu te'vil edenin dininin kamil olması gerekir ki bunu hiçbir Müslüman söyleyemez.

ولأنه إن كان داخلاً في عقد الدين ولم يبلغه النبي ﷺ أمته فقد خانهم وكتم عنهم دينهم ولم يقبل أمر ربه في قوله تعالى:

Çünkü eğer bu te'vil din akdine dahilse ve Nebi ﷺ onu ümmetine tebliğ etmemişse onlara ihanet etmiş, onlardan dinlerini saklamış ve Rabbinin şu kavlindeki emrine itaat etmemiş demektir:

﴿ يَاأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ... ﴾ [الآية] [المائدة ٦٧]

'Ey Rasûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et...' (Mâ'ide 5/6) [

Ve: *'Emrolunduğun şeyi bütün çıplaklığıyla açıkla...'* (Hicr 15/94)

ويكون النبي ﷺ ومن شهد له بالبلاغ غير صادق، وهذا كفر بالله تعالى ورسوله.

O halde Nebî ﷺ'in ve onun tebliğ ettiğine şahitlik eden (sahâbelerin) doğru sözlü olmaması gerekir ki bu Allah ve Rasûlü'nü inkardır. (Apaçık küfür sözüdür.)

[٨١] ومن المعنى أن صفات الله تعالى وأسماءه لا تُدرك بالعقل،

[81] (Aklî) *Manâ*'dan delile gelince; Yüce Allah'ın isimleri ve sıfatlarının akılla idrak edilemeyeceğidir. (Yani akılla kavranılabilen şeylerden değildir.)

لأن العقل إنما يعلم صفة ما رآه أو رأى نظيره،

Çünkü akıl sadece ya daha önceden gördüğü veya benzerini gördüğü bir sıfatı bilir.

والله تعالى لا تدركه الأبصار، ولا نظير له ولا شبيه،

Bakışlar Yüce Allah'ı idrak edemez (kuşatamaz.) Yüce Allah'ın ne eşi ne de benzeri vardır. Onun sıfatları ve isimleri ancak vahiyle bilinir.

فلا تعلم صفاته وأسماؤه إلا بالتوقيف، والتوقيف إنما ورد

بأسماء الصفات دون كيفيتها وتفسيرها،

Onun sıfatları ve isimleri ancak vahiyle bilinir. Vahiy ise keyfiyetsiz ve tefsirsiz olarak sadece sıfatların isimlerini bildirmek şeklinde gelmiştir.

فيجب الإقتصار على ما ورد به السمع لعدم العلم بما سواه وتحريم القول على الله تعالى بغير علم بدليل قول الله تعالى:

Vahyin bildirimleri dışında kalan hususlarda herhangi bir kesin bilginin mevcut olmaması ve Yüce Allah'ın şu ayetinin de işaretiyle Allah'a karşı bilgisizce söz söylemenin haram olması sebebiyle vahyin bildirdiği şeyle yetinmek gerekir:

﴿ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لاَ تَعْلَمُونَ. ﴾ [الأعراف ٣٣]

'De ki Rabbim gerek açık olsun gerekse de gizli olsun çirkin işleri, günahı, haksız yere azgınlığı (haddi aşmayı), hakkında herhangi bir delil (ayet) indirmediği şeyleri Allah'a ortak koşmanızı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi yasaklamıştır' (A'râf 7/33) ayetinin de işaretiyle Allah'a karşı bilgisizce söz söylemenin haram olması sebebiyle vahyin bildirdiği şeyle yetinmek gerekir.

[٨٢] ومن وجه آخر هو أن اللفظة إذا احتملت معاني فَحَمْلُها على أحدها من غير تعيينٍ احتمل أن يحمل على غير مراد الله تعالى منها،

[82] Diğer yönden, lafız bir çok manayı bünyesinde taşıyorsa her hangi bir ta'yin olmaksızın o lafzı taşıdığı manalardan biri üzerine hamletmek Yüce Allah'ın muradı dışında bir şeye o lafzı hamletmek gibi bir ihtimali (sakıncayı) bünyesinde taşır.

فيصف الله تعالى بما لم يصف به نفسه ويسلب عنه صفةً وَصَفَ الله بها قُدُسَهُ ورضيها لنفسه

(V e o lafzı muhtemel manalardan birine hamleden kişi) Yüce Allah'ı kendisini vasfetmemiş olduğu bir şeyle bir şeyle vasfedebilir veya Yüce Allah'ın kendi nefsi için razı olup kutsal zatını vasfetmiş olduğu bir sıfatı ondan selbedebilir. (O sıfatı ona vermekten sakınmış olabilir.)

فيجمع بين الخطأ من هذين الوجهين وبين كونه قال على الله ما لم يعلم وتكلف ما لا حاجة إليه

Yine bu iki yönden hatanın arasını cemetmiş olabileceği gibi Allah hakkında bilmediği şeyi söylemiş olmakla hiç ihtiyacı olmadığı (bir riski) yüklenmek gibi hataları kendinde bir araya getirmiş olabilir.

ورغبته عن طريق رسول الله ﷺ وصحابته وسلفه الصالح وركوبه

طريق جهمٍ وأصحابه من الزنادقة الضلال.

Uzaklaştığı yol Rasûlüllâh ﷺ'in, sahâbesinin ve onun salih *Selef*lerinin yolu olurken yöneldiği yol Cehm ve onun sapık, zındık arkadaşlarının yolu olur.

[٨٣] ولأن التأويل ليس بواجب بالإجماع،

[83] Te'vilin vacip olmadığı hususu icmayla sabittir.

لأنه لو كان واجباً لكان النبي وأصحابه قد أخلوا بالواجب وأجمعوا على الباطل.

Çünkü şayet te'vil vacip olsaydı (onu terketmiş olmakla) Nebî ﷺ ve ashâbı vacibi terketmiş ve batıl üzere icma etmiş olurlardı.

[٨٤] ولأنه لا خلاف في أنَّ مَنْ قرأ القرآن ولم يعلم تفسيره ليس بآثمٍ ولا تارك لواجب،

[84] Yine şu hususta da hiçbir ihtilaf yoktur; bir kişi Kur'ân'ı okusa ve tefsirini bilmese ne günahkar olmuş olur ne de vacibi terketmiş biri olur.

وإذا لم يجب على قارئ القرآن فعلى من لم يقرأه أولى.

Bu iş Kur'ân okuyan kişi üzerine vacip olmayınca okumamış kişi üzerine öncelikle (tabi ki) vacip olamaz.

[٨٥] ولأنه لو وجب على الجميع لكان فيه تكليف ما لا يُطاق وإيجابٌ على العامة أن يقولوا على الله ما لا يعلمون.

[85] Şayet (müteşabihleri te'vil etmek işi) tüm herkese vacip olmuş olsaydı bu *teklîf-i mâ lâ yutâk* (güç yetirilemeyen şeyle mükellef kılmak) ve âmmeye Allah'a karşı bilmedikleri şeyi söylemelerini vacip kılmak gibi bir şey olurdu.

وإن وجب على البعض فما ضابط ذلك النص؟

Şayet bu (te'vil işi) bazı kişilerin üzerine vacip ise bu ifadenin sınırla [illegible]

(Bu te'vilini bilme işinin) vacip olmadığı ortaya çıkınca (te'vilini bilme işinin) şu sebeplerle caiz de olmadığını söyleriz.

- **أحدها:** أنه إذا كان جائزا كان السكوت عنه جائزا

- **Birincisi:** Bu iş caiz olduğunda onun hakkında susmak da caiz olmuş olur.

فيكون الساكت سالما بيقين الإجماع على جوازه

Ve onun cevazına olan icmanın kesinliğiyle te'vili hakkında sükut eden kişi selamette kalmış olur.

والمتأول مخاطرا خطرا عظيما من غير حاجة إليه وهذا غير جائز

Te'vil eden kişi ise hiç gereği yokken kendini tehlikeye atmış olur. Bu ise caiz değildir.

ولأن الساكت عن التأويل لم يقل على الله إلا الحق و المتأول يحتمل أنه قال على الله غير الحق ووصفه بما لم يصف به نفسه

Çünkü te'vil etmekten sakınıp sükut eden kişi Allah hakkında haktan başka bir şey söylememiş olurken te'vile kalkışan kişi Allah hakkında hak olmayan bir şeyi söylemiş olabileceği gibi Allah'ın kendi nefsini vasfetmediği bir şeyle Allah'ı vasfetmiş de olabilir.

وسلب صفته التي وصف بها نفسه وهذا محرم

(Yine aksine olarak) Allah'ın kendi nefsini vasfetmiş olduğu bir şeyi ondan selbedebilir. Bu ise haramdır.

فيتعين السكوت ويتعين تحريم التأويل.

İşte bu dediklerimizle sükutun gerekliliği ve te'vilin haramlığı ortaya çıkmış oluyor.

[٨٧] ومن وجه آخر وهو أن اللفظ إذا احتمل معاني فحمله على علم منها من غير واحد بتعيينه تخرص وقولٌ على الله تعالى بغير علم،

[87] Bir başka yöndense durum şöyledir:

Lafız bir çok manayı muhtemil olduğunda manalardan bir kaçından lafzı tahsis ederek lafzı manalardan bir bilginin üzerine hamletmek asılsız bir söz söylemek olduğu gibi hiçbir bilgiye dayanmadan (bilgisizce) Allah hakkında söz söylemek anlamına da gelir.

وقد حَرَّمَ الله تعالى ذلك، فقال: ﴿...وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لاَ تَعْلَمُونَ.﴾ [الأعراف ٣٣]

Yüce Allah ise bunu şu ayetiyle haram kılmıştır:

'...(Şüphesiz Rabbim) Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır.' (A'râf 7/33)

[٨٨] ولأن تعيين أحد المحتملات إذا لم يكن توقيف يحتاج إلى حصر المحتملات كلها

[88] Zira bu konuda bir vahiy olmadığında lafzı ihtimallerden birine tahsis etmek muhtemel manaların tümünü ihata etmeye ihtiyaç duyar.

ولا يحصل ذلك إلا بمعرفة جميع ما يستعمل اللفظ فيه حقيقةً أو مجازاً

Bu ise lafzın hakkında mecazen veya hakikaten kullanıldığı şeylerin tümünü bilmeden hasıl olmaz, gerçekleşmez.

ثم تبطل جميعُها إلا واحداً، وهذا يحتاج إلى الإحاطة اللغات كلها، ومعرفة لسان العرب كله ولا سبيل إليه،

Sonra biri dışında hepsi batıl olur. Bu ise lügatın tamamını ihata etmeye ve Arap dilini tümüyle bilmeye ihtiyaç gerektirir. Bu ise imkansızdır.

فكيف بمن لا علم له باللغة؟ ولعله لا يعرف مجملاً سوى مجملين أو ثلاثة بطريق التقليد.

Ya lügat hakkında hiç bilgisi olmayana ne denir? Belki o taklit yoluyla iki veya üç mücmel dışında mücmel bilmemektedir.

[٨٩] ثم معرفة نفي المحتملات يقف على ورود التوقيف به،

[89] Sonra muhtemil manaların nefyini (olumsuzlanmasını) bilmek o konuda nassın gelmiş olmasına bağlıdır.

فإن صفات الله تعالى لا تُثبت ولا تُنفى إلا بالتوقيف،

Şüphesiz Yüce Allah'ın sıfatları nass olmaksızın ne isbat edilebilir ne de nefyedilebilir.

وإذا تعذر هذا بَطُلَ تعيينُ مجمل منها على وجه الصحة ووجب الإيمان بها بالمعنى الذي أراده المتكلم بها كما رُوي عن الإمام محمد بن إدريس الشافعي ﷺ

Bu mümkün olmadığında muhtemil manalardan bir mücmeli sıhhat yönü üzere tahsis etmek de batıl olup bunlara tıpkı el-İmam Muhammed b. İdrîs eş-Şâfi'î ﷺ'dan rivayet edildiği gibi Mutekellim'in (yani: Yüce Allah'ın) irade ettiği mana üzere iman etmek vacip olur.

إنه قال: آمنت بما جاء عن الله على مراد الله، وآمنت بما جاء عن رسول الله على مراد رسول الله [ﷺ].

el-İmam Muhammed b. İdrîs eş-Şâfi'î ﷺ şöyle demiştir:

'Yüce Allah'tan gelmiş olanlara Yüce Allah'ın muradı üzere iman ettim. Yine Rasûlüllâh ﷺ'den gelmiş olanlara da Rasûlüllâh [ﷺ]'in muradı üzere iman ettim.'

[٩٠] وهذه طريقة مستقيمة، ومقالة صحيحة سليمة ليس على صاحبها خطر،

[90] İşte bu dosdoğru olan yol olup sahibi üzerinde hiçbir tehlikenin kalmadığı sahih ve selim olan görüştür.

ولا يلحقه عيب ولا ضرر، لأن الموجود منه هو الإيمان بلفظ الكتاب والسنة،

Bu görüşün sahibine ne bir ayıp ne de bir zarar erişmez. Çünkü onun yaptığı tek şey Kitâb ve Sünnet'in lafzına iman etmektir.

وهذا أمرٌ واجبٌ على خلق الله أجمعين.

Bu ise Yüce Allah'ın tüm mahlukatı üzerine vacip bir emirdir.

فإن جحد كلمة من كتاب الله متفقٌ عليها كفرٌ بإجماع المسلمين،

Kim ki Allah'ın Kitâbı'ndan üzerinde ittifak edilmiş bir kelimeyi inkar etse o kişi Müslümanların icmasıyla kafir olmuş olur.

وسكوته عن تأويل لم يُعلم صحته والسكوت عن ذلك واجبٌ أيضاً بدليل الكتاب والسنة والإجماع،

Oysa sıhhati bilinmeyen bir te'vili yapmayı terkedip sükutu seçmek Kitâb, Sünnet ve icmanın delaletiyle vaciptir.

ثم لو لم يكن واجباً لكان جائزاً بغير خلاف.

Sonra şayet vacip olmamış olsa bile ihtilafsız caizdir. (Yani te'vili yapmaktan sakınmak vacip olmasa bile caiz olduğu noktasında kimse aykırı konuşamaz.)

[٩١] ثم فيه الإقتداء بسنة رسول الله ﷺ واتباع الراسخين في العلم والسلف الصالح من الصحابة والتابعين والأئمة المرضيين، والسلامة من أن يقول على الله ما لا يعلم، أو أن يقول في كتاب الله وصفة ربه تعالى [برأيه،

[91] Sonra (Müteşabihleri te'vil etmekten sakınma işinde) Rasûlüllâh ﷺ'in Sünneti'ne iktida ve ilimde rasih olanlarla, *Selefî Sâlihîn*'e ittiba (güzelliği) bulunmakta olup ayrıyeten Allah hakkında bilmediği şeyi söylemekten, Allah'ın Kitâbı ve Yüce Rabb'in sıfatı hakkında re'yiyle (şahsî gürüşüyle) konuşmaktan selamette kalmış olmak gibi bir fayda da mevcuttur.

وأن يصف الله تعالى] بما لم يصف به نفسه ولا وصفه به رسوله، وأن يسلب عنه صفةً رضيها لنفسه ورضيها له رسولُه.

Yine böylece kişi Yüce Allah'ı ne kendisinin ne de Rasûlü ﷺ'in vasfetmiş olduğu bir sıfatla vasfetmiş olmak ya da tam aksine Yüce Allah'ın kendi nefsi için razı olduğu ya da Rasûlü ﷺ'in onun için razı olduğu bir sıfatı ondan selbetmiş olmak gibi bir hatadan da korunmuş olur.

[٩٢] فبان بحمد الله وجوبُ سلوك هذه الطريقة المحمودة واجتناب ما سواها،

[92] Ve böylece Allah'a hamdolsun bu övülmüş yola girmenin vücubu ortaya çıktığı gibi bu yol dışındaki yollardan sakınmanın vücubu da ortaya çıkmış oldu.

وتحقق أنها صراطُ الله المستقيم الذي أمرنا الله تعالى باتباعه، وما عداها فهي سبل الشيطان التي نهانا الله سبحانه عن اتباعها،

Yine böylece bu yolun Yüce Allah'ın bize uymamızı emrettiği dosdoğru yol olduğu, bunun dışındakilerin ise Yüce Allah'ın bizi uymaktan menettiği şeytanın yolları olduğu isbat edilmiş oldu.

ثم أكَّدَ ذلك بوصيته به بعد أمره ونهيه فقال تعالى:

Yüce Allah emri ve nehyinden sonra onu direktif vererek bunu te'kid etmiştir:

﴿ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلاَ تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ. ﴾ [الأنعام ١٥٣]

'Şüphesiz bu, dosdoğru olarak benim yolumdur. Ona uyun, başka yollara uymayın ki sizleri onun yolundan ayırmasın. İşte (Allah'ın) takvalı olasınız diye size emrettiği budur.' (En'âm 153)

[٩٣] فإن قيل: فقد تأوَّلتم آيات وأخباراً

[93] Eğer denilirse ki: 'Siz de bazı ayetleri ve haberleri te'vil etmiş bulunmaktasınız.

فقلتم في قوله تعالى: ﴿...وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ...﴾ [الحديد ٤] أي بالعلم ونحو هذا من الآيات والأخبار

Örneğin: *'...Nerede olursanız olun o sizinle beraberdir...'* (Hadîd 57/4) ayeti hakkında bu beraber olmaktan kasıt ilmiyle beraber olmasıdır (yoksa zatıyla beraberlik değil) demiştiniz. Veya buna benzeyen ayet ve haberleri te'vil ettiniz.

[فيلزمكم ما لزمنا]؟!!

[Öyleyse bize gerekli olan sizin içinde gerekli olur?!]

[٩٤] قلنا: نحن لم نتأول شيئاً، وحَمْلُ هذه اللفظات على هذه المعاني ليس بتأويل،

[94] Bunun üzerine biz ise şöyle deriz: Biz hiçbir şeyi te'vil etmedik. Bu lafızları o manalar üzerine hamletmek te'vil değildir.

لأن التأويل صرفُ اللفظ عن ظاهره،

Çünkü te'vil demek lafzı zahirinden çevirmektir.

وهذه المعاني هي الظاهر من هذه الألفاظ بدليل أنه المتبادر إلى الأفهام منها.

Oysa bu manalar akla hemen gelivermeleri sebebiyle bu lafızlardan anlaşılan zahir manalardırlar.

[٩٥] وظاهر اللفظ هو ما يسبق إلى الفهم منه حقيقةً كان أو مجازاً،

[95] Lafzın zahiri, hakikî olsun veya mecazî olsun akla ilk gelen manadır.

ولذلك كان ظاهر الأسماء العرفية المجاز دون الحقيقة

Bu yüzden örfî isimlerin zahir manaları, hakiki manaları değil mecaz manaları olmuştur.

كاسم الراوية والظعينة وغيرهما من الأسماء العرفية،

Örneğin *'er-Râviyetu'*[72] ve *'ez-Za'înetu'*[73] örfi isimlerden bu ikisi dışında daha çok örnekler mevcuttur.

فإن ظاهرَ هذا المجازُ دون الحقيقة،

[72] *'er-Râviyetu'* kelimesi hakiki olarak 'su taşıyan tulum' manasına gelir ama *'er-Râviyetu'* denildiğinde akla ilk gelen mana hadis veya şiir rivayet eden kişidir. [Mütercim]

[73] *'ez-Za'înetu'* mahfe demek iken ilk akla gelen manası mahfe içindeki kadındır. [Mütercim]

Bu isimlerin zahirleri hakiki manaları değil mecazi manalarıdır.

وصرفها إلى الحقيقة يكون تأويلاً يحتاج إلى دليل،

Bu isimleri hakiki manalarına hamletmek te'vil etmek olur ki bir delile ihtiyaç duyarlar. (Yani herhangi bir delil veya karine olmadan bu isimleri hakiki manalarına hamledemezsin.)

وكذلك الألفاظ التي لها عرف شرعي وحقيقة لغوية كالوضوء والطهارة والصلاة والصوم والزكاة والحج،

Yine *el-Vudû'*: abdest, *et-Tahâre*: temizlik, *es-Salât*: namaz, *es-Savm*: oruç, *ez-Zekât*: zekat, *el-Hâcc*: hac gibi hem şeriat örfündeki manaları hem de lügavî hakiki manaları mevcut olan lafızlarda da durum aynıdır.

إنما ظاهرها العرف الشرعي دون الحقيقة اللغوية.

Bunların zahir manaları lügavî hakiki manaları değil sadece şeriat örfündeki manalarıdır.

[٩٦] وإذا تقرر هذا فالمتبادر إلى الفهم من قولهم ‹الله معك› أي بالحفظ والكلاءة،

[96] Bu açıklamalar anlaşılıp karara bağlandığında artık (şunu söyleyebiliriz): *'Allâhu Ma'ake*: Allah seninledir' sözünden ilk akla gelen mana 'Allah koruma ve himayesiyle senin yanındadır' şeklinde olmalıdır.

ولذلك قال الله تعالى [فيما أخبر عن نبيه]:

Bunun için Yüce Allah, [Nebî'si ﷺ'den haber verdiği bir yerde] şöyle buyurmuştur:

﴿...إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا...﴾ [التوبة ٤٠]

'Arkadaşına: Üzülme! Allah bizimle demişti.' (Tevbe 40)

وقال لموسى: ﴿...إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى.﴾ [طه ٤٦]

Yine Yüce Allah, Mûsâ ﷺ'e şöyle demişti: *'Ben sizin ikinizle (Hârûn ve Mûsâ) beraberim, işitiyor ve görüyorum.'* (Taha 46)

ولو أراد أنه بذاته مع كل أحد لم يكن لهم بذلك اختصاصٌ لوجوده في حق غيرهم كوجوده فيهم،

Bu ayette Yüce Allah zatıyla onların her biriyle birlikte olduğunu (bildirmeyi) murad etmiş olsaydı, bu durumda onlar (Hârûn'la Mûsâ ve Rasûlüllâh ile Ebû Bekir) dışındakiler hakkındaki varlığının onlar arasındaki varlığı gibi olması dolayısıyla (bu ifadeler) bu şekliyle onlar için

(Mûsâ ile Hârûn ve Rasûlüllâh ile Ebû Bekir için) bir ayrıcalık olmazdı.

ولم يكن ذلك موجباً لنفي الحزن عن أبي بكر ولا علَّةَ له.

Yine bu durumda Yüce Allah'ın bu beyanı Ebu Bekir'in hüznünü gidermek için bir sebep ve zorunluluk olmazdı.

[٩٧] فعُلم أن ظاهر هذه الألفاظ هو ما حُملت عليه فلم يكن تأويلاً،

[97] Bu lafızların zahiri üzere hamledilip te'vil edilmemiş olduğu bilindi.

ثم لو كان تأويلاً فما نحن تأولنا، وإنما السلف رحمة الله عليهم الذي ثبت صوابهم ووجب اتباعهم هم الذين تأَوَّلُوه،

Sonra şayet bu bir te'vil olarak kabul edilse bile bu te'vili biz yapmadık bu ayetleri doğruya isabet etmiş oldukları sabit olan ve kendilerine uymak vacip olan *Selef -Allah'ın rahmeti üzerlerine olsun-* te'vil etmiştir.

فإن ابن عباس والضحاك ومالكاً وسفيان وكثيراً من العلماء قالوا في قوله: ﴿...وَهُوَ مَعَكُمْ...﴾ [الحديد ٤]:

Muhakkak ki İbn 'Abbâs, ed-Dahhâk, Mâlik Sufyân ve ulemadan birçoğu: *'O (Allah) sizlerle beraberdir'* ayeti hakkında şöyle dediler:

أي علمه.

'Yani bunun manası Allah'ın ilmidir.' (Yani Allah ilmiyle onların yanındadır. Yani onlara ne olduğunu biliyor, habersiz değildir.)

ثم قد ثبت بكتاب الله والمتواتر عن رسول الله ﷺ وإجماع السلف أن الله تعالى في السماء على عرشه،

Sonra Allah'ın Kitâbı ile Rasûlüllâh ﷺ'den gelen mütevatir haberle ve *Selef*'in icmasıyla sabit olmuştur ki Yüce Allah, semâda arşın üzerindedir.

وجاءت هذه اللفظة مع قرائن محفوفة بها دالة على إرادة العلم منها وهو قوله:

Bu lafız ilmin kastedildiğine işaret eden karinelerle sarılı bir şekilde gelmiştir. Yüce Allah'ın kavli şöyledir:

﴿ أَلَمْ تَرَى أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ... ﴾
[المجادلة ٧]

'Yüce Allah'ın göktekileri ve yerdekileri biliyor olduğunu görmedin mi?...' (Mucâdele 7)

ثم قال في آخرها: ﴿...إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ. ﴾ [المجادلة ٧]

Sonra ayetin sonunda şöyle dedi: *'...Şüphesiz Allah her şeyi bilendir'* (Mucâdele 7)

فبدأها بالعلم وختمها به،

Bu ayetlerde Yüce Allah ilmiyle söze başladı gene ilmiyle sözü nihayetlendirdi.

ثم سياقها لتخويفهم بعلم الله تعالى بحالهم،

Sonra ayetlerin siyâkı da Yüce Allah'ın onların hallerini bildiğini haber vererek onları korkutmak içindir.

وأنه ينبئهم بما عملوا يوم القيامة ويُجازيهم عليه.

Ayette ayrıca Kıyamet Günü'nde Yüce Allah'ın onlara yapmış oldukları şeyleri haber verip karşılıklarını vereceği de belirtilmiştir.

[٩٨] وهذه قرائن كلها دالة على إرادة العلم

[98] Bu karinelerin tümü ilmin kastedildiğine delalet etmektedir.

فقد اتفق فيها هذه القرائن ودلالة الأخبار على معناها ومقالة السلف وتأويلهم

Bu hususta bu karineler, haberlerin bu mana üzere delaletleri ve *Selef*'in sözleriyle, te'villeri ittifak etmiştir.

فكيف يُلحق بها ما يخالف الكتاب والأخبار ومقالات السلف؟!!

Bunlara Kitâb'a, (Rasûlüllâh ﷺ'dan gelen) haberlere ve *Selef*'in sözlerine muhalif bir şey nasıl eklenebilir?

[٩٩] فهذا لا يخفى على عاقلٍ إن شاء الله تعالى،

[99] Yüce Allah'ın izniyle bu akıl sahibi kişiye gizli kalmaz.

وإن خفِي فقد كشفناه وبيناه بحمد الله تعالى،

Eğer gizli kalmış ise biz ortaya çıkardık ve açıkladık Allah'a hamdolsun.

ومع هذا لو سكت إنسانٌ عن تفسيرها وتأويلها لم يحرج، ولم يلزمه شيءٌ،

Bununla birlikte bir insan bunların tefsiri ve te'vili hususunda sükut etse bir sıkıntı yoktur. Kendisine bir şey gerekmez.

فإنه لا يلزم أحداً الكلام في التأويل إن شاء الله تعالى.

Yüce Allah'ın izniyle şüphesiz te'vil hakkında kelam kimseye gerekli değildir.

فصل

[FASIL]

[١٠٠] ينبغي أن يُعلم أن الأخبار الصحيحة التي ثبتت بها صفات الله تعالى هي الأخبار الصحيحة الثابتة بنقل العدول الثقات التي قبلها السلف

[100] Şunun bilinmesi gerekir ki Yüce Allah'ın sıfatlarının kendisiyle sabit olduğu sahih haberler öncesinde *Selef*in bulunduğu âdil sika kişilerin nakliyle sabit olan sahih haberlerdir.

ونقلوها ولم يُنكروها ولا تكلموا فيها.

Selef bunları nakletmiş inkar etmemiş bu rivayetlere hiçbir şey eklememişlerdir.

وأما الأحاديث الموضوعة التي وضعتها الزنادقة ليلبسوا بها على أهل الإسلام

Zındıkların uydurduğu mevzu hadislere gelince zındıklar bunları Ehl-i İslâm'ın kafasını karıştırmak için uydurmuşlardır.

أو الأحاديث الضعيفة إما لضعف رواتها أو جهالتهم أو لعلةٍ فيها

Yine bu konudaki zayıf hadislere gelince bunların ya ravileri zayıftır, ya ravileri bilinmiyordur ya da illetlidirler.

لا يجوز أن يُقال بها ولا اعتقادُ ما فيها

Onlarla kelam edilmesi ve onlardaki bir şeye i'tikad edilmesi caiz değildir.

بل وجودُها كعدمها،

Bilakis onların varlıkları, yoklukları gibidir.

وما وضعته الزنادقة فهو كقولهم الذي أضافوه إلى أنفسهم.

Zındıkların uydurdukları ise kendilerine izafe ettikleri sözleri gibidir.

[١٠١] فمن كان من أهل المعرفة بذلك وَجَبَ عليه اتباعُ الصحيح واطراح ما سواه،

[101] Kim ki bunları bilirse ona sahih olana uymak ve sahih olan dışındakileri reddetmek vaciptir.

ومن كان عامياً ففرضه تقليد العلماء وسؤالهم لقول الله تعالى:

Bunları bilmeyene ise âlimleri taklid etmek[74] ve Yüce Allah'ın şu kavli sebebiyle alimlere soruvermesi farzdır:

[74] İbn Abdilberr, (v. 463/1071) *Câmi'u Beyâni'l-İlm*, (2/109-120) adlı eserinde *'Taklidin Kötülüğü ve Reddi ile Taklitle Tâbi Olmak Arasındaki Fark'* adıyla bir başlık açmıştır ve şöyle nakletmiştir:

﴿...فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ.﴾ [النحل ٤٣]

'Bilmiyor iseniz zikir ehline sorun' (Nahl 43)

وإن أشكل عليه عِلْمُ ذلك ولم يجد مَنْ يسأله فليقف وليقل:

Aklında bunların bilgisi hususunda problem olup da soracak birini bulamamış olan ise tevakkuf etmelidir. (Yani bu konuda bir fikir beyan etmekten uzak durmalıdır.) Ve şöyle demelidir:

آمنتُ بما قاله رسول الله ﷺ

'Rasûlüllâh ﷺ'in demiş olduğu şeye iman ettim.'

ولا يُثبت به شيئاً،

Hiçbir şeyi isbât etmeye çalışmamalıdır.

فإن كان هذا مما قاله رسول الله ﷺ فقد آمن به،

Şayet bu Rasûlüllâh ﷺ'in demiş olduğu şeyden ise ona iman etmiş olur.

"Ebû Abdullah b. Huveyz Mendâd el-Basrî el-Mâlikî şöyle demiştir: 'Taklit, şeriâtta hücceti (delili) olmayanın görüşünü benimsemek demektir ve şeriâtta da yasaktır. Tâbi olmak ise, şeriâtta hücceti (delili) olanın görüşünü benimsemektir. Senin tâbi olmanı gerektirecek delil olmadığı için vacip olmadan tâbi olursan mukallitsin. Taklit ise, Allah'ın dininde sahih değildir. Delil, senin onun sözüne tâbi olmanı gerektiriyorsa sen tâbi olansın ve tâbi olmak dinde caizdir, taklit ise yasaktır.'"'

Bkz. İbn Abdilberr, *Câmi'u Beyâni'l-İlm* (2/117).]

وإن لم يكن منه فما آمن به،

Eğer onun dediği şeyden değilse iman etmemiş olur.

ونظير هذا قول النبي ﷺ:

Bunun bir benzeri Nebî ﷺ'in şu kavlidir:

‹ ما حدثكم به أهل الكتاب فلا تصدقوهم ولا تكذبوهم، وقولوا: آمنا بما أنزل إلينا وأنزل إليكم.›

'Ehli Kitâb'ın size haber verdiği şeyleri tasdik de etmeyin tekzib de etmeyin, şöyle deyin: Biz, bize ve size indirilmiş olan herşeye imân ettik.'[75]

---

[75] Bu rivayet Ebû Nemle el-Ensârî ﷺ'dan *merfu'* olarak vârid olmuştur:

‹ ما حدثكم أهل الكتاب فلا تصدقوهم ولا تكذبوهم، وقولوا: آمنا بالله وملائكته وكتبه ورسوله، فإن كان باطلا لم تصدقوه، وإن كان حقا لم تكذبوه.›

"Ehli Kitâb'ın size haber verdiği şeyleri tasdik de etmeyin tekzib de etmeyin. Deyin ki: 'Biz Allah'a, Melekleri'ne, Kitâbları'na ve Rasûlleri'ne iman ettik.' Eğer o söyledikleri batıl ise onları tasdik etmemiş olursunuz. Eğer söyledikleri hak ise yalanlamamış olursunuz."

Bunu Ahmed (4/136); Ebû Dâvud (3644); el-Fesevî (1/380); İbn Hibbân (*Mevârid* 110); İbn 'Abdilberr, *el-Câmi'* (2/41); İbnu'l-Esîr, *Usdu'l Gâbe* (6/315) ve başkaları tahric etmiştir. (Muhakkik diyor ki): Ben ise şöyle derim: İsnadında Nemle b. Ebî Nemle vardır. İbn Hacer onun hakkında 'makuldur' der. Yani kendisinin ancak mutabaat için rivayetleri makbuldür yoksa leyyin bir ravidir. Ebu Hureyre ﷺ hadisinde şu lafızla gelmiştir:

‹ لا تصدقوا أهل الكتاب ولا تكذبوهم، وقولوا: آمَنَّا بِاللهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ.›

"Ehli Kitâb'ı tasdik de etmeyin tekzib de etmeyin. Deyin ki: 'Biz Allah'a, bize indirilene ve önceden indirilenlere iman ettik.'"

[١٠٢] فَمَنَعَهم من التصديق خشية أن يكون كذباً،

[102] Yalan olmasından korkarak tasdik etmekten menetti.

ومن التكذيب خشية أن يكون حقاً،

Yine hak ve doğru olmasından korkarak yalanlamaktan da menetti.

وأمرهم بالعدل إلى قولٍ يدخل فيه الإيمان بالحق وحده، وهذا كذلك.

Sadece hakka imânın içine girdiği söze karşı adaletli olmayı emretti. Bu da onun gibidir.

[١٠٣] وليست هذه الأحاديث مما يُحتاج إليها لعملٍ فيها ولا لحكم يُتلى منها

[103] Zaten bu hadisler ne amele ihtiyaç duyan cinstendir ne de okunan bir hükme ihtiyaç duyan cinstendir.

يُحتاج إلى معرفته، ويكفي الإنسانَ الإيمانُ بما عرف منها.

Bu rivayeti Buhârî (8/17, 13, 333, 516); İbn Cerîr (21/3); Nesâ'î, *el-Kubrâ*'da tahric etmiştir. Yine *Tuhfetu'l Eşrâf*'da (11/76) Nesâ'î'den rivayet edilmiştir. *ed-Durr*'de (6/469) Suyûtî bu hadisi İbn Ebî Hâtim ve İbn Merduyeh'e nispet etmiş olup el-Beyhakî de eş-Şu'ayb'da onu rivayet etmiştir.

Sadece bilinmesine ihtiyaç duyar. Onda da insana anladığı şeye iman etmesi yeter.

[١٠٤] وليُعلم أن مَنْ أثبت لله تعالى صفةً بشيءٍ من هذه الأحاديث الموضوعة فهو أشد حالاً ممن تأول الأخبار الصحيحة،

[104] Şu da bilinmelidir ki bu mevzu hadislerle Yüce Allah hakkında bir sıfat ispat etmeye çalışanın durumu sahih haberleri te'vil edenin durumundan daha kötüdür.

ودين الله تعالى هو بين الغالي فيه والمقصر عنه،

Yüce Allah'ın Dini onda aşırılığa gidenle onda eksiltmeye gidenin arasındadır. (Yani itidal ve vasat olmadadır).

وطريقةُ السلف رحمة الله عليهم جامعةٌ لكل خير، وفقنا الله وإياكم لاتباعها وسلوكها.

Selef'in yolu ise Allah hepsinden razı olsun bütün bütün hayırdır. Allah teala bizleri ve sizleri onlara uymaya ve yollarından gitmeye muvaffak kılsın.

والحمد لله رب العالمين.

Hamd ise ancak Âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

İÇİNDEKİLER

Hutbetu'l-Hâce.. 5

İbn Kudâme.. 8

Zemmu't-Te'vîl.. 9

[GİRİŞ]

Bismi'llahi'r-Rahmâni'r-Rahîm.. 10

[BİRİNCİ BAB]
YÜCE ALLAH'IN SIFATLARI HAKKINDA
SELEF'İN MEZHEBİ'NİN AÇIKLANMASI HAKKINDA.................. 17

[İKİNCİ BAB]
*SELEF*E UYMANIN VÜCÛBUNU BEYAN,
MEZHEPLERİNE VE YOLLARINA GİRMEYE TEŞVİK VE
BUNU KİTÂB, SÜNNET VE İMAMLARIN SÖZLERİNDEN.................. 67

[ÜÇÜNCÜ BAB]
DOĞRUNUN *SELEF*'İN *-Allah'ın Rahmeti Üzerlerine Olsun-*
GİTTİĞİ YOL OLDUĞUNU AÇIK DELİLLER VE YETERLİ
HÜCCETLERLE AÇIKLAMA VE BUNU KİTÂB, SÜNNET
İCMA VE (AKLÎ) MA'NÂ'DAN AÇIKLAMA HAKKINDA.................. 93

FASIL.. 130

İÇİNDEKİLER.. 136

EY İNSANLAR SERİSİ!

Te'vîl Etmenin Kınanması

İbn Kudâme

İbn Kudâme şöyle demiştir:

"Bu kitabı üç bab üzerine kurdum.

İlk bab: Selef'in Mezhebi [ve Yolu] hakkında.

İkinci bab: Onlara uyma [ve onların izinde olmanın zorunluluğu] hakkında.

Üçüncü bab: Selef'in yanında bulundukları şeyin doğruluğunu ve hakkın onların üzerinde oldukları şeyde olduğunu açıklama hakkındadır.

Allah Teala'dan bizi ve diğer Müslümanları sırat-ı müstakime iletmesini, bizi ve onları rahmetiyle Naim cennetinin varislerinden kılmasını diliyoruz. Âmin."

MERCAN KİTAP
Kemalpaşa Mah. Namık Kemal Cd.
6. Sk. No:25 Bağcılar / İST.

9 789944 742900

0772333
ASD

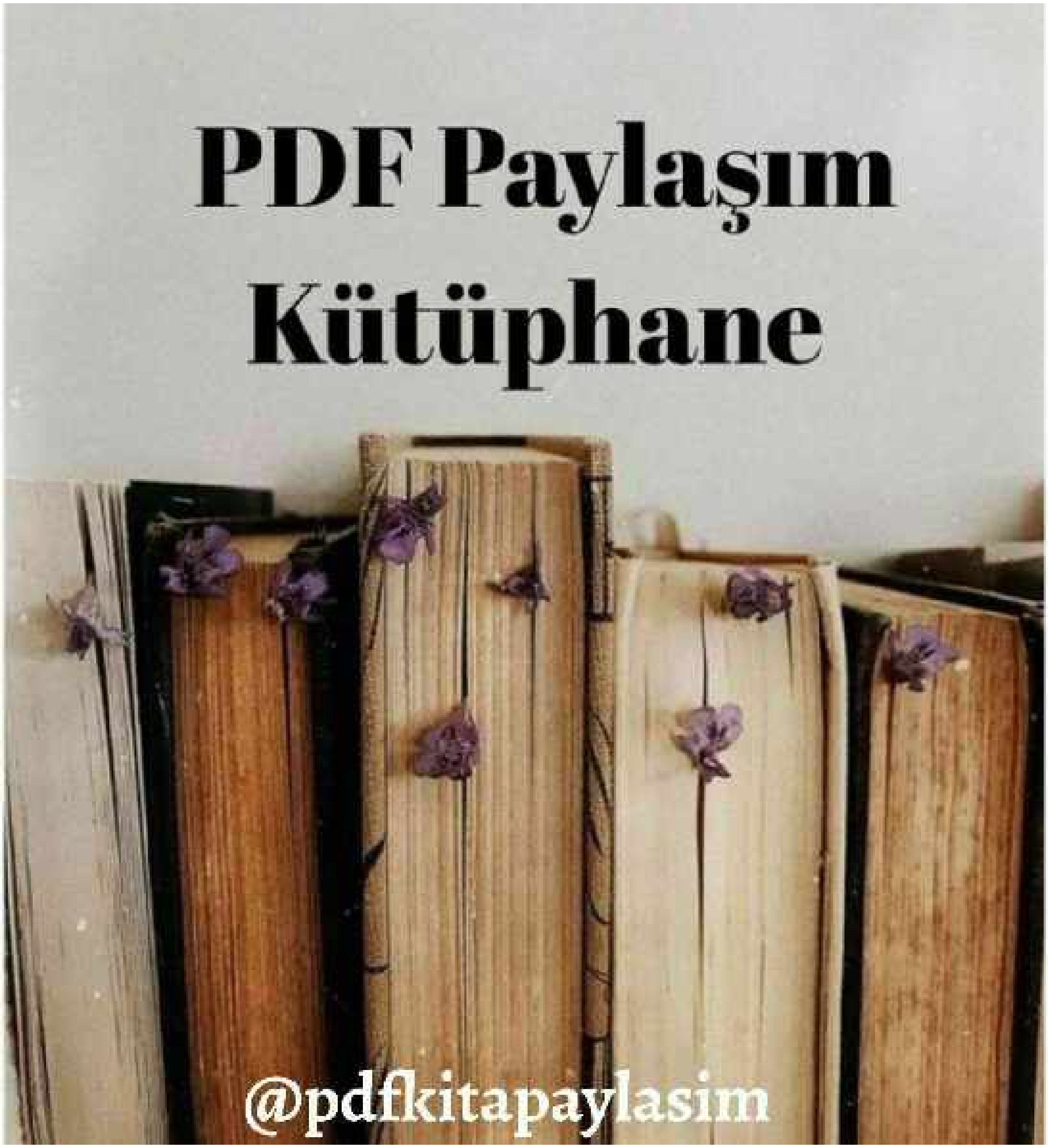
PDF Paylaşım
Kütüphane
@pdfkitapaylasim